

ELŐFIZETÉS ÁR
 Egész évre 6 frt.
 Félévre 3 „
 Negyedévre 1 frt 50 kr
 Bórmentelen levelek csak ismert kezektől fogadtatnak el.
 Észirator nona adatnak vissza.
 Egyes szám ára 20 kr.
 A nyiltérben minden garmondsor díja 20 kr.

ZEMPLÉN.

Társadalmi és irodalmi lap.
ZEMPLÉNVÁRMEGYE HIVATALOS KÖZLÖNYE

(Megjelenik minden vasárnap.)

HÍRDETÉSI DÍJ
 hivatalos hirdetéseknek:
 Minden egyes sor után 1 kr.
 Azonfelül bélyeg 30 kr.
 Kiemelt díszbetűt s körzettel ellátott hirdetésekért tértmérték szerint minden 10 centiméter után 8 kr számítatik.
 Állandó hirdetéseknek kedvezmény nyújtatik.
 Hirdetést a „Zemplén” nyomdába küldendők.

Előfizetési felhívás

a „Zemplén” 1889. évi XX. folyamára.

Lapunk az új év bekövetkeztével pályafutásának XXik évébe lép. Mint a multban volt, úgy megmarad jövőre is a „Zemplén” Zemplénavármegye társadalmi életének s közérdekének hü szolgája.

Művelni a hazai nyelvet, tért nyitni az irodalomnak, utat törni a nemzeti művelődés és népnevelés fejlődésének, éleszteni a hazafiság szent tüzét, tisztelni és tiszteletet szerezni a jog- és vallásügyenlőség magas sztos elveinek, ápolni a nemzetiségek testvéri érzületét, vagy ha kell, sikra szállani a magyar államot fenyegető bármiféle törekvéssel: programunk változatlan jellegéje. Mint a vármegye hivatalos közlönye pedig arra fog törekedni a „Zemplén”, hogy a hivatalos vármegye tiszta tükre legyen, függetlenül és pártatlanul támogassa a vármegye egyetemét és igazgatóit a közkörmányzatban.

Ezek és ezekhez hasonlóak azok az eszmék, a melyek szemünk előtt lebegtek a multban, ezek lesznek vezéreink a jövőben, meiket ha elég erősek nem vagyunk is megvalósítani, tettvágyunk azáltal is jutalmazva leend, ha legalább lépésről-lépésre megközelíteni szerencsések lehetünk. A mely feladatok betöltéséhez tisztelt munkatársainknak és lapunk támogatóinak közreműködését remélve indul lapunk az 1889 ik év folyamára.

A „Zemplén” előfizetési ára a lap honlokán olvasható.

A „Zemplén” szerkesztősége és kiadóhivatala.

TÁRCA.

1848/9-iki emlékeimből.

(Foly. és vége.)

Déltájban bontakozik Budamérből a császáriak előcsapata, megkezdődik a csatározás, s kis vártatva a császáriak egy 12 fontos és egy 6 fontos üteget előhajtának s a 12 fontosokkal megkezdik a dombra helyezkedett tüzértelepünk és az előretolt három ágyunk lövetését, a 6 fontosokkal pedig a balszárny ellen tüzelnek és az erős ágyutüz fedezete alatt a gyalogság a magyar hadállás közepének áttörésére indul. A középben előretolt három ágyunk az ellenséges üteg heves tüzelési köréből nagynehezen kimenekül s ezt látva az országuton elhelyezett század, megzavarodva visszahőköl, s a lovassággal együtt hátrálni kezd. Azonközben a csatárlánc erősítésére a második század előre küldik. Rohamlépésben nyomul előre, de már késő, hogy az első század kitarását megerősítse. No hát, mi tűrés tagadás, taktikai kiképzettség nem volt erős oldalunk, és mielőtt két szakasz csatárt beállhattunk volna, az első század visszaenged, a két század összegomolyodik, és . . . és az első kassai ütközet be volt fejezve . . .

Vessünk fát a halál rémes munkájára . . . ne nézzük a fajgyűlölség vad szenvedélyétől mérsárló-haramiákká aljasult osztrák zsoldosokat hogy miként kegyetlenkednek a fegyvertelen futó nemzetörökön; kövessenek odáig, honnan a vesztett csata fájó érzetétől elkomorult lengyel hősök

HIVATALOS RÉSZ.

Zemplénavármegye alispánjától

Körözüvények.

17313. sz. Kozhírrététel végett tudatom, hogy Ag-Csernyő község előljárosága által f. hó 2-án egy fekete szörü 7—8 éves, balszemére vak, herélt ló bitangóságba vétetett.

17295. sz. Stunder József karádi lakosnak f. évi október hó 31 én egy 2 éves, 146 cm. magas pej herélt, és egy 3 éves 146 cm. magas fekete lova elveszett.

S.-a. Ujhely, 1888, nov. 20.

Matolai Etele, alispán.

Vármegyei szabályrendelet

az utakról és uti személyzetről.

VIII. FEJEZET.

B) A köpálya jó karban tartása.

(Folytatás.)

Általában véve azonban megjegyeztetik, hogy ezen eljárás mellett az a) b) c) d) stb. oldalrészen általános kavicsolást csak akkor kell eszközölni, ha az mulhatatlanul szükséges volna, különben pedig ezen mód mellett is csak ott kell kavicsolni, a hol az kikerülhetetlenül szükséges.

102. §. A 101. §. alatt előadott kavicsbeagyazást azonban mindenké előtt meg kell előznie az ut tisztán tartásának.

Már az év egész folyamán keresztül is szorgalmasan kell az utról a fölösleges port és sarat levenni, azonban nagy vigyázattal, nehogy az ut kavicsostete ezáltal sérülést vagy szükségtelen koptatást szenvedjen, különösen gond fordítandó e mellett közvetlenül a kavics beagyazása előtt a fölösleges sár lehuzására, nehogy a kavics sárba fészkeltesék s ez által annak szilárdabb összekötése megakadályoztassék.

Az utpálya tisztán tartása érdekében tehát annak időközönkénti lesöpörtetése is szükséges lenni: kötelessége az utbiztosnak azon utakat, melyeken nagyobb forgalom van s a melyek ugyanazért gondosabb fenntartást igényelnek és amelyekben e mellett sok por és sár képződik, időnkint nyírfa seprőkkel separtetni. Ezen separtetés legcélszerűbben akkor eszközölhető, midőn erős esők

elszántsága elől, az elbizakodott ellenség harcoslói véres fővel menekülnek . . .

Míg a lengyelek, kikhez a feloszlás zürzavarában jutottam, — a Hernád hid felégetéséhez készültek, egy gondolat villant meg agyamban. Csótka Mihály kapláromnak meghagytam, hogy a lengyelek mellett maradjon. én pedig futottam Kassára a kórházba, hol főhadnagyom Miskolczy Sándor is feküdt több altiszt társammal. A főhadnagy fel nem kelhetett, foglyul esett, — a többiek elkotródtak. A kórházból jövet a város háza előtt láttam az összes magistratust, teljes osztrák díszben, frakk és pincsen várták a császári vezért, közöttük volt az a gróf Török Miklós is, a ki még egy órával előbb a csataterén, szürke gubában az abauji önkéntes huszárokat mint őrnagy vezényelte. — Elhajtottak mellettem a téhányi hernád-ág védelmére rendelt ágyuk, társzekerék; elvágtattak a zempléni huszárok s aztán — a város mint egy temető csendes lett, s én is a hozzám szegődött Temesváry őrmester társammal sietve igyekeztem ismét a lengyelekhez.

Elértük Bácsát. — Lassan, minden perczen védelemre készen húzódtunk végig a falu hosszában az országuton. Az öreg lengyel vezér, vissza-vissza tekintett az utánunk vágató lovasságra; midőn látta, hogy a lovasok mintegy defilébe, a mindkét oldalról mocsárral szegett országuton vágatnak felénk, sietve igyekezett csapatjával a falu alsó végére, s a Széplak felé vezető mezei út elsánczolt oldalán levő kerülőház mellett az országuton, a rohanó svalszérékkel szembe állítja csapatát. Az ellenséges lovasság ve-

után hig folyékony sár képződött az uton, de eszközölhető száraz időben is, foltéve, hogy a szárazság nem olyan hozsantartó, hogy az uton levő kavics kötöttségét már megbontotta, mert ez utóbbi esetben a söpörtetést már foganatosítani nem lehet.

Ezen munka az utkaparók által teljesítendő s annak végzésére ennél fogva napszamosak nem alkalmazhatók.

Az ut felszínén a beagyazott kavics összekötése után mutatkozni szokott több-kevesebb egyes darab kavicsot, mely a kocsi közlekedést kellemetlenné teszi, új gödrök képzésének első oka és végre is haszontalan porrá zuzatik össze, az ut kaparónak szorgalmasan össze kell szedni és e támadt mélyedések betöltésére felhasználni.

Különös gond fordítandó azonkívül arra is, hogy hó olvadások vagy esőzések után az uton megállapódó víz ideiglenes, de használatuk után ismét kiegyengetendő kereszt-árkokkal által azoknak levezetessék s így az uttest igen kártékony átázása megakadályoztassék.

Olmos időben mulhatatlanul szükséges, hogy az utpályát borító jégkéreg feltöressék s ha az utnak nagyobb a lejtőssége, egyszersmid homokkal benintessék.

Igy az oldalárkokban, valamint a hid és áttereszek nyílásain képződött jég lágy idő beáltával azonnal felvágandó és eltávolítandó.

103. §. A mi már az előadott utapolási munkáknak teljesítését illeti, ezekre nézve megjegyeztetik, hogy azon munkákat, melyek az ut tisztántartására, a por időszakonkénti lesöpörtetésére, az esővízek levezetésére és a kisebb terjedelmű sár levonására, az év folytán támadt gödrök, mélyedések, kerékvágások kavicscsal való betöltésére s a kerékvágások kiegyengetésére vonatkoznak: azokat az uton állandóan alkalmazott utkaparóknak kell teljesíteni, ellenben az őszi és tavaszi nagyobb mérvű kavics beagyazás, valamint az ezen munka előtt szükséges nagyobb terjedelmű sárlehuzás, mely munkák gyorsan végzendők s ugyanazért az utkaparó által egyedül az illető szakaszon végre nem hajthatók, továbbá beiszapolt árkok tisztítására, a befűvesedett utpadkák letakarítása s más hasonló munkák, az illető uti személyzet felügyelete mellett vármegyei közmunkák, esetleg segédnapszamosak által teljesíthetők, még pedig természetükhöz képest, majd napibér, majd szakmány munkaszerint.

vére nem mert egyenesen annak a csapatnak neki zálni, amelyik míg a 150 lépésnyi távolságra levő ellenségre sem sűti ki puskáját, hanem bátran szemébe néz, — bekerítésre fordította a dolgot, s balra kanyarodással az egész lovas csapat a rétre ugrat, ahol lovaik csürkőn felül süppedve meglassulnak.

Az ellenséges lovasság balrakanyarodásakor a lengyel légio feleresze a kerülő-ház fedezete alatt hirtelen az út sánczához szalad és a sáncz szélén lehasalva 20—25 lépésre várják be a svalszéréket, a másik rész az országuton Kassa felé arcban sorfalat képez.

A lélekzetet visszafojtva, arcához emelt fegyverrel vártuk a következőt . . . Az első sortűz eldördült . . . eszeveszetten rohant a lovasság vissza Kassinak, ekkor a második sortűz is eldördült s a zárt sorok tágtáival halottak le lovaikról. Az első sortűz eredménye Concoreggio őrnagy halva, Scudier százados foglyul maradt a téren. Később a menekült foglyoktól hallánk, hogy a Bácsánál elhultak és sebesültek számát, magok a császáriak 30 emberre tették.

Igy hát a Kassáról menekült ágyuk megmentettek, és az első kassai vesztett ütközet zárójelene a lengyel vezér halántékára babérkoszorút font, nem úgy mint a második kassai ütközet, a melyet minden valószínűség szerint meg kellett nyernünk és mégis elvesztettük Pulszky Sándor elvesztette az első kassai ütközetet, azzal hadvezéri képességének híré is; pedig ott meg sem mutathatta mit tud van-e katonai ismerete és képessége, mert mielőtt produkcióra került volna a sor, már nem volt kivel legénykednie.

Mai számunkhoz egy ív melléklet van csatolva.

Ezen esetben az utkarparó ne tekintse magát csupán a melléje adott napszámosok felügyelőjének, hanem maga is erélyesen lásson a munkához.

104. §. Általában véve, az utnak ésszerű kiépítése és takarékos ápolása és folytonos jó karban tartása leginkább az ezzel megbízott utizmélet ügyességétől, szorgalmától és jó akaratától függ: szükséges, hogy ezen munkák vezetésével és teljesítésével szakképzett, ügyes szorgalmas, ép testi erővel és az uti munkákhoz kedvvel bíró egyének alkalmaztassanak s teendőjük úgy legyen beosztva, hogy képesek legyenek annak meg is felelni, azaz túlterhelve ne legyenek.

A mi továbbá az utápolás közvetett és közvetlen felügyeletével vagy teljesítésével megbízott személyzet különös kötelességeit illeti, azokról különös utasítás intézkedik.

C) Az útpadkák, oldalárkok, rézsűk és nyári utak jó karban tartása.

105. §. Az útpadkák az utnak azon részét képezik melyek az ut kövezett részétől, mindkét oldalról, az árok széléig esnek s melyeknek felszíne az ut meghatározott domborúságába beleesvén, a kőpályával együttesen képezik az ut egész testének koronáját.

Ennélfogva mindenekelőtt ügyelni kell arra, hogy az utpadka az ut egész koronája meghatározott domborúságának valódi kiegészítő része legyen, vagyis: az sem magasabban ne feküdjék, mint a kőpályának két széle, sem pedig a meghatározott és szükséges domborúságnál nagyobb eséssel ne birjon.

Ugyanis az első esetben a víz az ut közepéről le nem folyhatna, az utóbbi esetben pedig egyrészt a kavicsot az utról az esőzés könnyen lesepérné, másrészt azon a víz hamar árkocskákat és kimosásokat okozna, továbbá arra a kavicsrakásokat leomlás kikerülése nélkül felhalmozni nem lehetne s végre a magasán rakott szekerekkel való kitérést is veszélyeztetné.

Az útpadkák rendeltetése az, hogy ezek által az ut koronája a marhahajtás, a gyalogjárók jövőse-menése s a szekerekkel való könnyebb kitérhetés tekintetéből szélesbítették s az ut ápolására szükséges fedanyag ápolására és készletben tartására s az utról levont sárnak, pornak, hónak ideiglenes felhalmozására hely legyen.

Ennélfogva az útpadkák a fuvarosok által rendszeresen használva nem levén, sőt azoknak használata meg sem engedtetvén, csakhamar benőnek gazzal, mely aztán a víznek az ut testéről való lefolyhatását gátolja.

Ugyanazért az útpadkákról a növényzetet mindenkor szorgalmasan le kell tisztítani s gondot kell fordítani arra, hogy ha az utpadka a tisztítás és elemi befolyások következtében eredeti lejtősségéből vesztett, a veszteség földfeltöltés által kipótolassék, ellenben ha eredeti lejtősségénél nagyobb lett, a szükséges képest lenyessessék.

Az útpadkák említett tisztántartásának szükségéből tehát természetesen következik, hogy a kövezett utpályából levont s az utpadkán felhalmozott követ, sarat és havat onnan lehető gyorsan el kell távolítani.

Ugyisint meg nem engedhető, hogy az útpadkákon fuvarosok lovaikat kifogják és etessék, valamint nem lehet megengedni, hogy azon az utápoláshoz nem tartozó és idegen tulajdont képező tárgyak, építési anyagok stb. hozsáb időre lerakassanak.

107. §. Az utárkok az utfenntartásának lé-

No de majd ha a második kassai útközvetből is elszaladok, a két kassai útközetre az összehasonlítást megegyeztem.

De nem! Minek kísérném önök az elzúllott hadsereg lézengő katonáját a vesztett csaták utain? . . . minek fedném fel amaz idők sötét pontjait? . . . hiszen úgy jó az, ha a későbbi kor, a véres győzelmek világoló fényétől, nem látja, a véres akarja látni a vívódásokat, a melyeknek ugyanis örömmel áldozna fel magát, ha a haza és szabadság érdeke azt megkivánná, — mint ahogy azt tőlünk megkövetelte. Azonban még sem zárkozzunk el annak elismerése elől hogy: a Hunyady János világraszóló harczi ujtultak ugyan meg az 1849-iki véres győzelmekben, — de a megpróbáltatás nehéz idejében csüggedni nem tudó hazafiai lelkesedésen és a roszbán, jóban egyaránt kitartó s nem egyszer csaknem szétrobbantott magyar hadsereg tántoríthatatlan elyhűségén és kitartásán épült fel az 1848/9-iki évek dicsőségének temploma; és a kétségbeesztő veszteségek homálya a lélekemelő győzelmek mellé állítva — adja a kidomborító árnyéklatot s együtt alkotják összeillő egészszé és elragadó széppé a felséges művet!

Nem uraim! nem kívánkozom jó öreg Mézáros Lázár tábornokunk hírének gyásztemetőjéhez, a kassai akasztó-dombhoz, inkább kísérjenek oda, hol a lehanyatlott magyar fegyverek fénye, az átláthatatlan ködből először kezd vala kicsillamlani . . . kísérjenek Tarczal, Bodrogkeresztúr és Kisfalud halmaira . . .

nyeges kellékei levén, szükséges, hogy azok az ut koronájától lefolyó vagy a környékről az uttól felé jövő víz levezetésére kellő és akadálytalan eséssel birjanak, legyen azért az utárkok valamely hid, átereszt vagy vízfogó helyhez vezetve, célszerű és lehetőleg nem nagy eséssel látandók el, nehogy azokban a sebes vízfolyás által szakadatok képződjenek.

Szükséges továbbá ezen árkokat a növényzettől tisztán tartani és az ott összegyűlni szokott hordalékokat, fvénynt, földet azonnal eltávolítani, hogy azok a víz lefolyását ne akadályozzák s a lefolyásában akadályozott víz az utpályára ki ne törjön, vagy hogy az árokban víz soha ne maradjon, mivel az az utterhet csak gyengítene.

108. §. Az ut rézsűi képezik az uttestének mindkét felül való oldalait s azoknak a föld minőségéhez képest kisebb vagy nagyobb hajlással kell birniok.

Ezen rézsűk kedvező fekvésű helyeken csak az ut árkaiba esnek s nem magasak, lapályos helyeken azonban sokszor több méter magassággal birnak. Minthogy pedig azok az utpályáról lecsorgó esővíz, folyásoknak és több másféle rongálásoknak vannak kitéve, melyek, ha folytonosan helyre nem állítatnak, az uttestének beszakadását okozzák: ennél fogva gondoskodni és ügyelni kell arra, hogy az ut rézsűi ott, hol azok műépítmény által védve nincsenek, kellő szilárdsággal és hajlással birjanak. E végből legcélszerűbb, ha azok sűrű gyepvel vannak benőve s amint rajtuk tapad, az azonnal helyreállítva és gyephanttal beborítva lesz.

Minthogy pedig a rézsűk annál jobban vannak megoltalmazva, minél sűrűbb gyepvel borítanak, ugyanazért az azokon felnőtt növényzetet idejében le kell kaszálni és a gyep sűrűdését gátló növényzetet kikapuztatni.

Nem hagyható helyben azon némely helyen divatozó szokás, mely szerint az uttöltés rézsűit kisebb-nagy terjedelmű fákkal ültetik be.

Ezen eljárás az uttöltés testét gyengíti s a férgek rongálásának alkalmat nyújt.

Ha fák ültetése szükséges azért, hogy azok az uttestet a mellettük feláradni szokott víz hullám-csapásai ellen oltalmazzák, akkor azokat nem a rézsűkre, hanem azok alatt és tőlük kisebb-nagyobb távolságban kell ültetni.

109. §. Ha az uton végrehajtandó valamely munkánál a táviró-vezetékek utban áll e körülményt köteles az alárendelt utfenntartási személyzet a munkának fogantatása előtt a hivatalnál azonnal bejelenteni: a hivatal által pedig erről az illető táviró igazgatóság azon megkereséssel értesítendő, hogy az az utban álló táviró vezetékek rendszeres áthelyezése és az üzlet biztonságáért szükséges intézkedéseket ideje korán tegye meg.

(Vége köv.)

Karácsonyi gondolatok.

Midőn a keleti bölcsök karácsonyi ajándékot vittek Jézus bölcsőjéhez: ama legszenőbb érzeménynek adtak kifejezést, mely a nemesen dobogó emberi kebelnek egyik fő jellemvonása, s az emberi méltóság ékes koronájának legdrágább gyöngyszeme; mely nélkül lehet a kebel kincsekben gazdag, ismeretekben bővülő, de üdvadó és boldogító soha sem!

1849. január 12-ikén Klapka átvette a hadtest-parancsnokságot. Első dolga volt, hogy seregében a fegyelmet helyreállítsa és a Tisza-féle indulóban levő Schlick ellen seregét egyesítse.

Megyaszón voltunk, midőn elért a parancsolat hogy a kik hiányosan vannak felruházva, akiknek szuronyos puská helyett lovassági karabéjái vannak, (a kurtány-t nem akceptálom) ugyisint a betegek, hajnal hasadtával egy tiszt vezénylete alatt azonnal induljanak Debreczenbe. — Késő éjjel megtörtént a kimustrálás, és lett zászlóaljunkból két század.

Január 21 én a hadtest bevonult hadállásába. Desewffy osztály a Tisza síkjain, Bulharin és Gedeon dandárok Tarczalon. Schulz dandár B. Kisfalud és O. Liska közt Szezinél, és egy osztag a Wolkenstein-féle kastélyrom környékén a miskolczi vöröspántlikások egy század honvéddel Zalkodon fogott állást.

22-én hajnalban a Gedeon dandár Tarczal és Keresztúr közé helyezkedett, hogy amint a szükség hozza magával, mint tartalék irányítható legyen . . .

Sűrű köd, minőről csak annak lehet képzelete, aki abban benne volt — borította a tájat. Tíz lépésre az embernek csak körvonalai láthatók. — Már majdnem dél lehetett s mégis minden csendes; a mindinkább ereszkedő köd homálya fokozta nyugtalanságunkat, mely abból származott, hogy semmit nem láthatván a mellettünk levő csapatok állását sem tudhattuk. Egyszer aztán hallunk puskaropogást, majd ágyuzást — ismét puskaropogás, majd szakgatott ágyuzás. A hang sem nem köze-

Ez a lelki gyöngédség!

Vannak, kik a lelki gyöngédség magas-tos érzetét kicsinyítőleg gyengéségnek, gyarlóságnak tekintik a maga mívoltában; gyarlóságnak, mely szárnyát szegi a lélek emelkedésének, s elzibbasztja rugékonyságát sokszor a legválságosabb percekben; ott és akkor, ahol és mikor éppen hivatva lenne erejét érvényesíteni, s a köznapiság sorai közül kiemelkedni!

Ez a nézet azonban a lelki élet világával járó ismeretlenség tanujele, s nagy mérvű tévedésnek veti meg alapját. Mert aki komoly figyelemmel tekint körül a kebel világában, s az emberi cselekmények titkos rugóit fürkészi, tudni fogja, hogy a lelki gyöngédség a legnagyobb lelki erő! . . . erő, mely oda segít bennünket az emberi méltóság ama magaslatára, hol a boldogító öntudat édes gyümölcssei teremnek, s az a hős forrás fakad, melynek cseppjei életre keltik az alélt vándort, és beheggesztik az élet zsoldosai által ejtett sebeket! . . .

Valóban a lelki gyöngédség szülő anyja az emberi legszebb cselekményeknek: alapköve a társadalmi élet legboldogítóbb intézményeinek; szeretet, hűség, rokonszenv, áldozatkészség, barátság mind megannyi gyermekei e szent érzeménynek. Ahol ennek napja nem ragyog, nincs ott hazája a hit, remény és szeretet virágainak, nem terem ott semmi szép és boldogító, miként az örök hósvatag határain nem található aranykalász! . . .

Eszerint bátran állíthatjuk, hogy a lelki gyöngédség összekötő kapcsa a társadalmi életnek, enélkül a szenvedelmek viharai szétzórónának bennünket, mint hulló faleveleket az ősi szél . . . állíthatjuk, hogy a lelki gyöngédség fűzi a rokonszenv virágaiból azt a rózsaláncot, mely a testvériség és hazafiság érzetében a rokon lelkeket egymáshoz kapcsolja. Mert olyan az mint a tavaszi napfény, mely meleg sugarakkal fődözi be a haragvó idő által ejtett sebeket a természet kebelén; olyan mint a csergedező patak mely partot nem szakgat, sőt inkább gyöngéden öntözgeti az elalélt virág fonnyadt gyökereit hűs cseppjeivel . . . testvére a lágy szellőnek, a harmatcseppnek a hasadó hajnalnak, melyek mind hű dajkái a nagy világegyetemnek. . .

Aki tehát e szent érzeménynek nem enged helyet keblében: ellensége a társadalmi haladásnak és minden üdvadó törekvésnek; miként a természetben nem, az emberi kebel világában sem lehet üres hely, ahol ha egyébb nem, hát tövis és méregfü terem, a lelkeket éltető szeretet vesztére! . . .

És már ennek a világboldogító érzeménynek leghivebb neamtöje a karácsonyi angyal. Mindannyiszor, ahányszor oda vezet bennün-

ledik, sem nem távolodik, minket mégsem mozdítanak.

Az utolsó ágyulövés elhangzott, még sincs rendelkezés. Végre 3—4 óra közt egy tábornoki tiszt Bodrog-Keresztúrba küld bennünket szállásokra. Ekkor tudtuk meg hogy a csata meg van nyerve, s a német Mádra retirált.

Bodrog-Keresztúrban szállásadóink, hallgatagon csüggedten viselkedtek, még a tarziali győzelem sem birta homlokukról az aggodalom redőit lesimitani; az oka hogy miért? majd kitudódik. De ne előzzük meg az eseményeket, hadd mondok el előbb a tarziali útközetrenek döntő epizódját.

A Bulharin osztálynak jobb szárnyán állott Thvornyiki lengyeleivel — kiket már bárcazi viselkedésükből ismerünk, — két század abauji vitéz önkéntes — kik később a hidasnémeti égő hidat szuronynyal vették el a némettől, — két század hevesi önkéntes derék fiúval és a híressé vált 34. honvédszászlóalj két századával. . . . Amint a császáriak a verekedést megkezdték, a magyar vezér elrendeli, hogy azt az előhegyet, amelyen a kápolna van és amelyben, amint mondják, a mi Schlickünknek valamelyik Tarczalnál elesett őse fekszik és akinek lelkiüdvességeért a tarziali plebános minden évben, Bécsből került egy aranyért misét mond, (én ugyan nem tudom, de mondják, ha nem igaz majd megírja a plebános úr; különben bár a mi Schlickünkért is a tarziali plebános mondaná a misét) — hát mondok azt az előhegyet minden áron el kell foglalni és megtartani. — Thvornycki a császáriakat elkergette és az előhegyet megszá-

Folytatás a mellékleten

ket a Jézus bölcsőjéhez: a jászolhoz, egyszerűsége oda mutat a keleti bölcsőkre, s megéri kezeivel szívünket is, hogy éleszsze azt a szent gerjedelmet, mely a lelki gyöngédség érzetében tevékenységre ébreszti kebleinket!

Készítsünk tehát helyet keblünkben a karácsonyi angyal számára. Engedjük magunkat odavezettetni a Jézus bölcsőjéhez, hadd teremjék meg sziveink e karácsonyi napokban a lelki gyöngédség édes gyümölcsseit! . . .

Avagy ti mint apák, anyák, testvérek és rokonok odamutattok ama tényekre, melyek szerint szeretteiteknek karácsonyi ajándékkal kedveskedtetek! . . .

Ez is szép jele a karácsonyi érzelmenek, hanem még nem elég! . . . Tőlünk többet követel a karácsonyi angyal! Nekünk kedveskedni kell a bölcsék példája szerint a Jézusnak is, illetve az ő kedveseinek! Oda kell járulnunk a társadalom kicsinyeihez: az árvák bölcsőjéhez . . . fel kell keresnünk az elhagyatott gyermekeket, s miként a bölcsék, kell hogy mi is aranyat, tömjént és mirhát vigyünk azok számára ajándékkal! . . . Igen! szívünk aranyját: a szeretetet, lelkünk tömjénét: a hitéletet, és keblünk mirháját: az áldozatkésztséget! . . .

E hármás érzelmen legyen a karácsony mindnyájunkra nézve örömdetes, környezőinkre nézve pedig boldogító! . . .

Málcai.

Egészségtan és közművelődés.

(Három cikk.)

II.

Rendkívül fontos a népoktatási tanintézeteknek imént röviden vázolt reformja. A társadalom igen széles rétege az, mely ezekből kikerül, s a milyen ezen osztály gondolkodás módja, olyan a cselekvése, olyan az élete. Ha ezt az osztályt áthatja a természettudományi felfogás, a törvényszerűség érzete, azon tudat, hogy ebben az életben kell megvalósítania amire mint ember képes, akkor nem kell félni a magyar társadalmat, annak a természettudományok által átiskolázott józan felfogású részére meg fogja találni azon utat, melyet követve valódi kultúrát teremthet a hármás bérc és négy folyam hazájában. De ma, amikor mindez csak jámbor óhaj, amikor a felsorolt rendkívül fontos tudnivalók címeit is alig ösmeri, lehet-e kívánni is, hogy okszerűbb életet éljen, hogy erkölcsileg jobb legyen, hogy emberi magasztos hivatásának jobban megfeleljen? Ha majd a népiszkola megadja oly nagy mértékben, amint az egy valódi kulturállamban kívánatos a fizikai ismereteket, akkor nem lesznek százával az olyan községek hazánkban, melyekben orvosnak hire-hamva sincs, hanem maguk lesznek rajta a községek értelmes lakói, hogy az orvos segítségét igénybe vegyék, az orvost legjobb barátjuknak tekintsék s tudománya iránt a saját jóvoltukért a legmelegebben érdeklődjenek. Ehhez azonban az értelmesség azon magasabb fokát kívánatlik meg, me-

lyet legnagyobb részben a természettudományi ismeretek fejleszthetnek ki. Akkor, ha ez az idő bekövetkezik, a magasabb erkölcsi színvonalon álló nép családi élete is egészen más képet fog mutatni, s a tiszta magyar faj nem fog tetszelegni önmagának a szaporatlansággal, s nem fogja gyermekeit lelketlenül s tudatlan gyámoltalansággal elpusztulni hagyni. Annak, hogy a magyar faj rendkívül lassan szaporodik, sőt némely vármegyék területén bár lassan, de folytonosan apad, oka azon gyámoltalan tudatlanság, melyben az eddigi nemzedékek felnöttek s ezen tudatlanságból fakadó laza erkölcsiség, melyet csak az igaz tudomány, a természet alapos ismerése javíthat meg. A természettudományi felfogástól teljesen áthatott nép, magasabb erkölcsiségének tudatában honpolgári kötelességeinek pontosabb teljesítésére is alkalmasabbá válik, míg az ennek hiányában szenvedő a tudatlanság sötétségében botorkázik s csoda-e, ha lépten-nyomon megüti magát.

Nagyon okos mondás: „elvész az én népem, mert tudomány nélkül való!“ ezt látjuk lépten-nyomon, a szegény és tudatlan nép életében. Vajon nem feltűnő a megdöbbentő jelenség e az, hogy egy ugynevezett kulturállamban alig van, ha van olyan kis- vagy nagyközség vagy akár milyen város, amelyiknek meg ne lenne a maga kuruzslója, javasasszonya, s versenyt ne gyógyitana az orvosokkal? Mi egyéb ennek oka, mint azon tudatlanság, mely még ma is a természettudományi eszmék fölvilágosult korszakában a középkor sötétségéhez illő babonáság után kapkod? Mely elhiszi azt, hogy egy tudatlan vén asszony, vagy egy teljesen tanulatlan ripók az emberi test szervezetének minden ismerete nélkül füvekkel és gyökerekkel, melyeknek élettani sajátosságait szintén nem ösmeri, s azok káros vagy esetleg gyógyító hatását az emberi szervezetre kiszámítani teljesen képtelen, hogy egy ilyen egzisztencia gyógykezelti beteg képes? Hát van ennél vastagabb babonáság? nem egyenértékű ez az amulettek hordásával, nem a tudatlanság valóságos feticzizmusa? S az ilyen kuruzslók ámitásainak ki van szolgáltatva a népnek egy jelentékeny része, az amely tudatlan és szegény. S a kulturállam mit tesz ez ellen? Ha egy vagy más esetet feljelentenek azt a politikai hatóság üldözi, bünteti, ennyi az egész, de nem gondolkodik arról, hogy az ország polgárainak jó nagy része miképpen jusson orvosi segélyhez, olcsó gyógyszerekhez. Nem szeretem az állami mindenhatóságot, de ha van rá szükség bizonyos fokig, hogy az állam beavatkozzék gyámoltalanság sőt kényszerítőleg a polgárok dolgaiba, imé a közegészségügy tere az, melyen a honpolgárok érdekében azt a beavatkozást szívesen venném. Sok helyt a nép azért nem fordul orvoshoz, mert az mindjárt receptrt ir, mily naivitás, mintha anélkül gyógyíthatna! s a patika igen drága. Az állam igen sok monopóliumot csinált már, miért nem váltja magához a gyógyszerárakat, miért nem áru olcsó gyógyszereket vagy legalább a magánüzlettel szemben miért nem állít fel a maga részéről is oly üzleteket, hol a szegényebb néposztály olcsóbban juthatna gyógyszerre?

Nagyon fontos kérdések ezek, melyekhez még hozzá lehetne és kellene tenni, miért nem állít fel az állam külön közegészségügyi minisztériumot — aminővel az immár vezérszerepet játszó Poroszország már régen bír — hiszen a közegészségügy csak van talán olyan fontos, mint bármelyike azon szakoknak, melyek külön minisztériummal dicsekszenek? Hiszen ha az embert egészségére cserben hagyja nincs többé szüksége sem

hadügy-, sem pénzügy-, sem igazságügyminiszterre sem a világnak semmiféle dicsőségére, megszűnik, akkor összes érdeklődése mind az iránt ami addig hevítette, lelkesítette. Azonban biztasson bennünket azon remény, hogy az igazi kulturállam, mely a népnevelést az imént vázolt modorban szervezi, meg fogja találni a legcélravezetőbb eszközöket is a közegészségügy felvirágoztatására.

Mindenesetre egyelőre az iskolák azon tényező, melyek által hatni lehet és hatni kell, s különösen a felsőbb tanintézetek közül a középiskolák azok, melyeknek meg kell találni azon rejtély kulcsát, miképpen hozassanak közvetlenebb viszonyba az orvosi tudományok a művelt közönség általános érdeklődésével. Ezek a tanintézetek minálunk Janus fejjel vannak ellátva. A gimnáziumok sok tekintetben azon alapon mozognak, amelyre valamikor helyezkedtek, s a mely alkalmas lehetett a renaissance korában, mely a latin és hellen írók műveivel foglalkozott s az akkori felfogás szerint az európai emberiséget az ó-klasszicizmus kasztaliai forrásából felüdítette. Nagy szellemek Dante, Petrarca, Boccaccio s mások foglalkoztak az ó-világ ezen irott emlékeivel, s immár mondhatjuk századok vannak szaturálva általuk s nincs olyan gyarló gimnázista, aki legalább Cicero, Virgil, Caesar, Homér, Ovid stb.-nek nevét ne tudná, habár műveiknek tartalmával s értékével a legcsekélyebb mértékben sincs tisztában. Rotterdami Erasmus, Reichlin és Melancthon szelleme az, mely ezen tudós tanintézetek füledt levegőjű termében kísért. Ma is az ó-klasszika filológia azon egyedül üdvözítő panacea, mely nélkül üdvösség nincsen a földön, sem megváltás a szolgálatnak házából.

Miután nem szeretném, ha bárki is félreértene, azzal amit itt előre bocsátottam, egyáltalában nem akarom az ó-klasszikai irodalmak becsét kisebbiteni. Rendkívül becsesek azok a maguk helyén, az egyetemen. Felette érdekes az emberiség ezen fiatal korának eszméivel, törekvéseivel, küzdelmeivel megismerkedni kellő érett észszel, tudományos ismeretekkel felkészülve; de azt követelni, hogy a gimnáziumi tanuló 8 éves pályájának, heti óraszámjainak, mondhatni, tulnyomó részét olyan tanulmányokkal töltse el, melyeknek az étellel semmi igazi kapcsolatuk nincs, és hogy erősebb kifejezést ne használjak, valóságos paedagógiai rövidlátóság. Ballisztákkal és katapultákkal foglalkozni az Armstrong ágyuk korában, a csak parti hajózáskorra alkalmas triemisekről elmélkedni akkor, midőn a nagy Oceánt óriási gőzcsökök szelik át, Héron lapdájával foglalkozni a léghajók korában, ez mindenesetre sajnálatra méltó ábrándozás, mely első sorban azon közönyben boszulja meg magát, melyet a nemes ifiatalság a klasszikai tanulmányok iránt tanusit. Agamemnon haragjánál sokkal fontosabb problémái vannak a modern életnek, de hogy a gimnázium ezeket meg nem fogja fejteni, az az eddigi jelek után ítélve több mint valószínű. S nem fejt meg, bár jobban megközelíti, a reáliskola sem; azon egységes középiskola lehetne erre hivatva, mely a mai tulnyomólag irodalmi műveltség helyett valódi tudományos ismereteket közölne növendékeivel. Ámde ezen tudományos ismeretek közlésére, a mai tanrendszer keretében rendkívül kevés idő marad, s a szellemtelen és minden ízében üres filológizálás kiöli a tanulókból még azt a csekély érdeklődést is, mely talán meglenne egyik-másik tudományos kérdés iránt. A természettudományok legfontosabb kérdéseit a mi középiskoláink, jelesen gimnáziumaink, ma is épen úgy mellőzik, mint az Orbis Pictus korában. Cicerónak egy szónoklata beha-

lotta. . . De a császári vezér is azt a pozíciót, mint a csata kulcsát birni akarta; egy erős dandárt küldött visszavételére. A császári hadoszlop élén lovagolt Fiedler csász. generális, aki az előre bolyongó Thvornyckit felismervék kezét fogott vele és mondja hogy két galicziai zászlóalj van vele, akik nem örömet harcolnak a hazájokbeliek, a lengyelek ellen, és annak bizonyosságul *bei fuszt* vezényel. — Thvornycky egészen elbámult, el sem tudja képzelni, hogy ő-e hát a fogoly, vagy a császáriak adták meg magukat? és épenség hasonló lelki állapotban volt a császári generális. . . . Azonközben ropog a hó és több-több osztrák csapat érkezik a helyszínére — egy aztán épen a hevesi önkéntesekre bukkan, akik jólirányzott lövéssel fogadják a németeket, mire azok hasonlóval válasznak, — és mindkét részről árulást kiabálnak; de a lengyelek és magyarok szuronyra fogják a dolgot, mire a császáriak eszeveszetten szaladva az átláthatatlan ködben eltűntek. — Ez a szuronyroham és császárhuszárjaink merész atakja, a tarczali ütközetet a magyar sereg előnyére befejezi.

23-án a Gedeon dandár korán reggel Bodrog-Keresztúrtól a Tokajnak vezető szoros út, ugynevezett Patkó-kő melletti csárdánál helyezkedett el. . . . Tarczal felől csendesség. . . Bodrog-Keresztúr felől úgy 9—10 óra tájban ágyzás hallik. . . . Majd vágatva jön egy futártiszt, s a 20. z.-al két százada sebes lépésben előre küldetik. Keresztúrból a Bodrog jegén Kisfaludnak indítja a két századot Schulz, az épen verekedő 43-ik zászlóalj segítségére — mondván: „előre fiúk, Schlik meghal — a német elszalad. . . .“

Megteszik a jég-expedicziót, s midőn Kisfalud irányában épen a Bodrog folyó medréből készülnek kikapaszkodni — kétségbeesett fegyvertelen honvédek lélekszakadva rohannak elibök kiabálva hogy mindennek vége; őrnagyuk fogva, a legénység egy lábíg levágva. — A 43-ik zászlóalj töredéke volt.

Ép ebben a pillanatban egy ordináncz-huszár sietve utasította vissza a két századot Keresztúrtba.

Oda érkezünkkor a zavar tétőfokra hágott; feltartóztatatlan hátrátörékvő honvédek, káromkodó huszárok, s a visszatolakodókat rendezni igyekvő tisztek erőlködése. Hozzák a sebesülteket, köztük a 43. z.-al vitéz, de vigyázatlan őrnagyát, Kálnokyt — összezuzott feje be sincs kötve; húzódnak vissza az ágyuk, a tüzekek zugolódnak, hogy kifogyott a töltés és kiabálnak: hol vannak a Gedeon ágyui? . . .

A páni félelem csaknem elfogta már a sereget, midőn a dandár vezér Schulz Bódog alezredes előre vágat és a 20. z.-al egyik századát Bodrog-Keresztúrtban a város közepén tartalékként elhelyezi, a másik századot, Bodrog-Keresztúr végső házaiba és különösen az ugynevezett serházba befészkelődött ellenség ellen rohamra küldi, hogy azokat szuronyral verjék ki.

A század négy roham oszlopba fejlődött; a jobb szárny, egy szakasz a Bodrog jegén az ellenség háta mögé, — a balszárny egy szakasz a száraz malom felől a sörház nyugoti oldalának vagyis a temető felől oldalaton arra felől, honnan most a vasuti állomástól az országút Bodrog-Keresztúrtba befut, — a közép két szakasz, egyik rész az ország-

úton vagyis jobban mondvá az utcán szemközt a sörháznak; másik szakasz a főutcával egyenközben futó s az országút fölött levő skarp-szerű pince és borház utcán szintén egyenesen, egy legfeljebb 7—8 láb széles sikátoron keresztül a sörház felé irányult.

A rohamnak, kivált a látottak miá megrendült legénységgel, hogy eredményes legyen, a legnagyobb gyorsasággal kell vala véghez vitetnie; s a két szárny elindítása után 5 percnyi időközre, e két szakasz roham lépésben előre indul.

A főutcán előre toluó rohamot Hegymeghy Samu, mádi születésű zempléni fiú, főhadnagy vezette; a pinceuton rohanókat én. . . . Az agyvelőt meg-rázó fegyverropogás fogadta a rohanókat, melyben az előre törők zsvajva elenyésztek; . . . a sortüz egész ereje a Hegymeghy szakaszára volt irányozva; Hegymeghy négy golyótól találva elesik, legénysége halomra löve s erről a másik szakasznak, amelyet a már hátukban levő házakból jövő sűrű lövések tizedelnek, még csak sejtelmük sincs. Hanem midőn a házakból, a honnan lövetének, az ellenséget kitudszkolák s épen a sikátor megrohanására szedelőzködtek, egy legény elkiáltja magát: „Hegymeghy főhadnagy után a fehér-szijasok mennek — mit csináljunk?“ A szakaszvezénylő tüzelet parancsol, mire egy ordítás után a fehér-szijasok szuronyral támadják meg a honvédeket. . . . Már már érintkeznek a szuronyok, midőn a fehér-szijasok tisztje elkiáltja magát: „ne löjjetek hiszen mi a Don-Miguelek vagyunk!“ és megérteti a honvédekkel hogy Hegymeghy és csapata helyére, a házag betöltésére ők vannak rendelve. „Előre

több tárgyalásra van méltatva, mint az élettan legfontosabb törvényei. Amit tanítanak is a reáliskolákban, nem a maguk helyén adják, nem ott ahol már a fiatal ember önmaga is képes lenne itéletet alkotni a kérdések becséről, hanem alantabb fokon óvatosságot, nehogy a növendék kellő belátást nyerjen a természet tüneményeinek páratlan nagyszerűségébe. Mintha mind a témérdek fölfedezése, amivel az újkor gazdagította az emberi életet, a gimnázistára nem tartoznának.

A középiskolákra új lendületet volt hozandó az 1833. XXX-ik t. c. Ez azonban minden ízében hatalmas csalódásnak bizonyult, mert ez a törvény, amint ma már a legkiválóbb tanfériak bevallják, egyáltalában nem vált be. Trefort miniszter előtt azon kérték a törvényt lebegett, s ezt nemcsak hogy nem titkolta, de szokásos nyílt leveleiben hirdette is, hogy a gimnáziumot közelebb hozza az élet jogos követelményeihez, s ha másként nem lehetne, az ó-klasszikai tanulmányok összesség szorításával, a másik az, hogy organikus törvény időelőtti megalkotásával a középiskolák szabad és egészséges fejlődését korlátozni nem akarta. Tudjuk, hogy bevallott törekvéseinek épen az ellenkezőjét érte el, mert a klasszikai kényszerítést fokozta, s ezen intézetek szabad, önálló fejlődését lehetetlenné tette. A gimnázium elfordult az élettől, ne csodálkozzunk azon, ha az élet is mindinkább elfordult tőle. Pedig igen fontos dolog lenne a gimnáziumokat az élet jogos kívánalmaihoz idomítani s a kellő fokon és készlettel bevezetni az ifjakat a természet és önmaguknak ismeretébe. Hol van a mai gimnáziumban az embertan? Felelet, az állatvilág függelékében, oly csekély mennyiségben, hogy az komolyan szót sem érdemel. Hiszen amit az anthropologiai fiziologiából tanulnak az intézetek 5-ik és 6-ik osztályában, még csak a leg-távolabbról sem felel meg sem minőségileg sem mennyiségileg annak, amit Huxley elemi élettanában találunk; már pedig Huxley könyvét, mint azt tudós szerzője a könyv előszavában jelzi, a fiú- és leányiskoláknak szánta tankönyvül. Ime hol vagyunk mi attól, hogy oly mennyiségű követelhetnők a tanulóktól az elemi élettan ismeretéből, mint amennyit ezen munka tartalmaz! Általában azon mennyisége a politikai tudományok anyagának, melyet a gimnázium nyújt oly csekély, s legtöbbször annyira megbízhatlan, hogy arra építeni semmit sem lehet. Innen van azon furcsa anomália, hogy az orvosi egyetem kénytelen bizonyos hiányokat előzetesen pótoltatni, azon növendékekkel, kiknek érettségi bizonyítványuk, mint a szakpályára adott jogosítvány a kezükben van. Az ásvány-, növény-, állattani ismeretek is csekélyek, noha az orvosi pályán oly nélkülözhetetlen a természetrajz alapos ismerete, hogy anélkül okosan egy lépést sem lehet tenni. De hát nincs rá idő s a hatodik osztályt végéig kell azon tudományt, mely éppen a hetedik és 8-ik osztályu tanulóknak adna kellemes és rendkívül tanulságos foglalkozást.

Kár, hogy legalább az érettségi vizsgálatot nem alkották meg a tudomány elvei alapján. Itt a tudományok közül csak a matematika és tulajdonképeni értelemben vett fizika szerepel. Mennyivel okosabb dolog lenne innen a latin irod. cím alatt kísérő fordítási gyakorlatokat elhagyni, melyek úgy is csak azt mutatják, hogy a növendékek egyáltalában nincsenek tisztában sem a latin szerzők eszméivel, sem magával a latin iróllyal, s e helyett beállítani a vizsgálat tárgyai közzé a természetrajzot kapcsolatosan a növényi, állati és emberi fiziológiával. Ismerd meg magadat mondták

hát fiúk! így végzé a vitéz Don-Miguel tiszt, »ha letudtatok lőni embereimet, tudjátok ártani a németnek is és meg ne álljatok a város végéig.« . . .

Honvédek és Don Miguelek elváltak egymástól egyik is másik is kijelölt utjokra, hogy szuronyaikkal nyissák meg a viszont egyesülés útját. . .

A roham végre annyi véráldozat után sikerült; de fájdalom, az ellenség a köd fedezete alatt úgy elvonulhatott, hogy nem érezthették velök honvédeink és a derék Don Miguelek társaik elhullásán feltámadt bosszújukat.

Hogy a b.-kislaludi és b.-keresztúri ütközet nekünk mily nagy véráldozatba került? csak úgy alkothatnak róla fogalmat, ha megmondom hogy a 43. z. alj óriás veszteségén felül, a 20-ik zászlóaljnak két szakasza, a melylyel a roham intézetet, s legfeljebb 80 embert számolt. B. Keresztúrbán több mint 40 embert veszített legnagyobb részt halottakban — a Don Miguelek vesztesége is kitért vagy 12—15 embert, s azok közül néhányat bizony a honvédek lőttek le.

Az ellenség megfutamodása után, a Don Miguelek a futó ágyuk dübörgésének irányában, a szerencs-új helyi országútnak vették útjukat — a honvédek pedig B.-Kislaludnak, mindkét csapat az ellenség képzelt visszavonulási iránya felé. Kislaludon a sivalzsérek épen a podgyász, élelmezési szereik, és az ütközet kezdetén zsákmányul ejtett fegyverek elszállítás körül szorgoskodtak, de midőn a honvédek beérkeztek, vágatva elretírtak, és a honvéd rohamcsapat kikhez ekkor már a megkerülésre elküldött szakasz is csatlakozott, este felé a 43. z. aljból foglyul esettekkel, három sze-

a hajdankor bölcsői, úgy látszik ma sem felesleges ezt a mod-rn kor bizonyos bölcsőinek emlékeztetékbe idézni.

A mai vasutas, gőzhajós, táviratos világban minden átalakult, csak a gimnázium maradt meg és pedig a mi tragikomik-im törvényhozási intézkedés közbenjöttével azon csökönyös állapotában, mely ignorál mindent a mi körülötte történik. Pedig a nemzet magasabb műveltséget, tudományt sóvárgó fiatalságának tetemes része az, mely ezen tanintézetet vagy jószántából vagy kényszerűségből látogatja. Komolyan megfontolandó azon dolog, hogy meddig engedtecsék meg a philologizálás szalma csépelése, az üres formák mesterséges gyakoroltatása, a semminek látszólagos nagysággá felfúvása. S itt azoknak, kik a természettudományi ismeretek terjesztését óhajtják, első sorban az orvosoknak kellene hatalmas szavukat felemleni. Követelni kellene azt, hogy a gimnázium modern alapokra helyezkedjék s a reál matematikai és phisikai ismeretek közvetítőjévé váljék. Tanrend-szerét a mai életnek megfelelőleg alakítsa át. Ez azért is nagyon fontos, mert a középiskolákat végzett magasabb általános műveltség birtokában lévő ifjúság természetes és hivatott szövetségesevé lehetne az orvosi kar kulturális törekvéseinek. A természettudományi alapokon kiművelt fiatalság immár ahhoz értő és buzgó pártfogója lenne az orvosi tudományok minden ágának, hatalmas terjesztőjévé válnék az orvosi körök eszméinek, s így maga az orvoskar, megszűnván mai elszigeteltsége, a legnagyobb és üdvös társadalom-politikai befolyásra tehetne szert.

Ma az orvostudományi irodalom iránt, a mint tudjuk majd nem kizárólagosan csak az orvosok érdeklődnek. Ennek a valóban primitív állapotnak az emberiség érdekében meg kell szűnnie. Amde miképen szűnjék meg a közönyösség, ha az a tárgyhoz nem értés által ápoltatik, ha magok a magasabb tanintézetek oly módon vannak szervezve, hogy azokban épen az ember életére vonatkozó azzal legszorosabb kapcsolatban lévő dolgok felől kielégítő tudást szerezni nem lehet. Már pedig mindaddig míg maga a művelt nagy közönség nem fogja az orvostudományi irodalom fejlődését kellő figyelemmel s avatott érdeklődéssel kísérni, maga ezen rendkívül fontos irodalmi ág sem fog soha egyoldalúságából kibontakozhatni. Azoknak, kik orvosi értekezéseket, könyveket irnak folytonosan csak az lebegvén szemök előtt, hogy az ő műveiket csakis egyedül, kizárólag ugynevezett szakemberek olvassák világos, hogy nem is igekeznek oly módon írni, hogy műveiket a nagy közönség is élvezhesse. Pedig minden áron arra kell törekedni, hogy a művelt s kellő alapismeretekkel bíró közönség örömmel vegye kezébe az orvostudományra vonatkozó műveket, azokat megszerezze és szorgalmasan olvassassa, mert a közművelődésre másként ezen legfontosabb disciplinának behatásuk nem lesz soha. Miért ne lehetne élvezettel elolvasni iskolázott embernek az orvosi-tudományok bármely ágában megjelent s igazán érthető, választékos szép nyelven megírt szakművet? Hát azért mert az orvosi tudományok az emberről szólnak, az ember testének, lelkének, a testi szervek káros átváltozásának tüneményeit magyarázzák, s talán épen ezért ne érdeklődünk irántok? Mily kiskoruság lenne! Hát nem a legnagyobb érdeklődéssel olvashatnánk pl. az *embryogeniáról* az élő lény első, születését megelőző fejlődéséről; vagy az *anatomiaról* a szerves lények különböző részeinek és részek kölcsönös viszonyainak tudományáról. Vagy

kér bor, kenyér és szalonnából álló élelmi szerrel és egy szekér fegyverrel, a nép leirhatatlan öröme és lelkesedésétől kísérve B. Keresztúrbá bevonult.

Este aztán, míg z. alji orvosunk dr. Lengyel Endre a számtalan sebesült ellátása körül egymaga a kimerülésig fáradozott, a sziveslátás közben azt is megtudtuk, hogy a tegnapi vacsora, amelyet mi eszünk, a németeknek volt megrendelve. Ezért ült a nép homlokán tegnap este a sötét közöny! —

A Jarkováci meglepetés — a pancsovai vereség s az ezt követett visszavonulás szenvedésseljes nyomorúságai, a Windschacht, Selmech és zsarnóczyi veszteségek lélekölő hírei, délről és északról sötét felhőként borultak a küzdő nemzet lelkére; . . . és — a komor felhők ködéből villant fel a gálfalvi, tarzali, b.-kislaludi keresztúri győzelmek véres fénye, megújult önbizalmat öntve a magyar hadsereg soraiba. . . s jobb jövő iránti reményt a nemzet vezetőinek lelkébe. . .

A zemplén vármegye földjében termő — s örökön élő *szabadság-szellem*, mely annyiszor megingatá a zsarnokok hatalmát, 1849-ben is Tarczal, Kislalud B.-Keresztúr, és Tokaj dombjairól felkerelkedve: Hidas-Némethi égő hidján át elindult a honvéd hadsereggel Kápolna, Szolnok, Hatvan, Tápio-Bicske, Isaszeg, Vác, Nagy-Sarló, Komárom síkjaira, hogy megharcolja ama nagy harcokat, melyeknek vérről írott *arany bullája* a *népszabadság* és a *magyar nemzet* létjogát Európa nemzeteinek törvénykönyvébe újra beigtatá!

az orvosi tudományok közös alapjáról a *pathologiáról*, mely azon káros módosulások tudományában, melyek az élőlények szervezetének alakulásában vagy működésében előfordulnak?

Azon nagyszámú művelt ifjúság, mely a középiskolákból kikerül, meg vagyok róla győződve, az e fajta kérdések iránt a legnagyobb mértékben érdeklődnek, ha amint annak lenni kellene, már ott az iskola falai között kellőképen meg lenne vetve alapja természettudományi ismereteinek. De hogy az alap rendkívül hiányos, azt aki a mi gimnáziumaink szervezetét ösmeri tudhatja jól, s hogy ezt nemcsak én hangoztatom, legyen szabad egy olyan férfiu szavaira hivatkoznom, aki hazánkban, mint első rangu természettudós ismeretes, s aki épen ide vonatkozólag következőleg nyilatkozik: „Sajnálattal nélkülözöm a tudomány iránt általában s a természettudomány és különösen a természetrajz iránt való előszeretetet azoknál, kik hivatva volnának apostolai lenni. Éber figyelemmel kísérem hazánk természetrajzának mozgalmát, ismerem Magyarország jelentékeny részében a természetrajzzal foglalkozókat, de középiskolai tanár vajmi kevés van köztük. Ez saját-ságos tünemény, hogy a számos tanárjelölt közül oly kevesen választják a természettudományi szakmát, s még ezek közül is a legnagyobb rész a fizika és chemia felé fordul, magának a természetrajznak alig akad művelője s azt is többnyire csak addig műveli, míg kénytelen vele. Mit várhatunk azután növendékeiktől! Ha azt akarjuk, hogy a természettudományi ismeretek hazánkban tejedjenek, óhajtunk s keresztül kell vinnünk azt, hogy mentől több iskolás gyermek, mentől több és többféle hivatású egyén kedvelje meg azokat, foglalkozzék a természeti tárgyak gyűjtésével s ily módon szerezzen és gyűjtsön tapasztalat. Ha ezek közül az ezredik sem fog oda emelkedni, hogy képes legyen az általa kedvetlenséggel gyűjtött növények vagy állatok életét szabályozó törvények ismeretébe hatolni, mégis nagy haszon fog háramlani foglalkozásából, mert míg egyrészt gyűjtése által hozzá fog járulni hazánk megismerettségéhez s ezáltal nem fogunk rászorulni a még most is hazánk természeti kincseit felfedezni s velünk ismertetni hozzánk járó külföldre, másrészt az oly sokféleleg nyilvánuló élet gyakori látása, akaratlan szembeötlése, ebből folyó megfigyelése által, még ha nem is tud belőle következtetni semmit, tapasztal, okul, azután nagyobb kedvvel olvas és könnyebben látja be a mások által hirdett igazságokat, mintha e tárgy előtt egészen ismeretlen. Ily irányu mozgalom pedig csak a középiskolákból indulhat ki.« (Közegészségügyi bajaink összefüggése természettudományi ismereteink hiányosságával, dr. Chyzer Kornél 1886.)

Kell-e a középiskolai oktatás fontosságát ez irányban inkább meggyőző beszédre hivatkoznom, mint Chyzer Kornélnak ezen szavai, melyeket 1886-ba na magyar-orvosok és természetvizsgálók buziástemesvári nagygyűlésének bezáró közgyűlésén tartott? Azt hiszem, hogy az újjászületés mozgalmanak gócpontja csakugyan a középiskola, melynek hatása fel- és lefelé érezhető egyaránt. Mert hat az egyetemi oktatásra azon növendékei által, kiket annak átszolgált, s azok által emeli vagy süllyeszti az oktatás színvonalát s visszahat számtalan viszonyulataiban a népoktatás összes körére, s nagyon sok esetben közvetlenül magára az életre, a társadalomra. Mert a társadalmat, annak magasabb általános képét csakugyan azok alakítják, akik magasabb oktatás részesei valának. S ha ezek a természettudományok szeretetét nem viszik ki magukkal az életbe, ha gondolkodásuk nincs áthatva a fizikai tudományok igazsága által, miképen várhatjuk azt, hogy környezetükre kedvező irányban átalakítólóg hassanak? Miképen remélhetjük azt, hogy a magyar természettudományi irodalom művei s ezekkel kapcsolatosan az egészség ügyét tárgyazó munkák kerestet és olvasott közkincsévé váljanak a mi társadalmunknak. Igaz ugyan bizonyos lendület mutatkozik eddigéig is, de mindez még nem elég; így pl. a természettudományi társulat kiadványai tekintélyes számu pártfogóknak örvendenek; Cotta, Helmholtz, Darwin s a tudomány egyéb jeleseinek nevei bizonyos tekintetben közkeletűek a közönség egy része előtt: de nem lehet hirtelen meghatározni azt, mennyi ez irányban a divatszerezés, mennyi azon realitás, amire a jövőt alapítani kell. A természet tudományokkal való foglalkozás, ha csak divatos szórakozás marad, úgy főlcljától üttetik el; annak valóságos életszükségletté kell válnia oly mindennapi kenyérré, mely nélkül meg nem élhetünk; a természettudományi gondolkodás az, melynek a művelt társadalom minden rétegét át kell hatnia, át kell gyurnia, teljesen át kell idomítania.

Az ok és okozat viszonya életünk egész folyása. Amilyen a kiindulási alap, olyan azon végeredmény, melyet elérünk. A tapasztalás a mi tanító-mesterünk, s ime hol tapasztaljuk ezt, melyik tudománykörben leginkább, ha nem a természettudományok körében, hogy ezzel a szigorú, de igazságos tanítónkkal lépten-nyomon találko-zunk? A természettudományok egész köre a tapasztalásra van alapítva. A gyakorlati szükség, a mindennapi élet hozza létre összes kozmografiai, chemiai, botanikai, zoológai, mechanikai stb. ismer-

reiteket. Hogy a csillagászat a hajósok és pásztorok találmánya alapelemeit tekintve, mutatják azon népies elnevezések, melyek az asztronómia-ban kiküszöbölhetetlenül fenmaradtak a Gönczöl-szekere, Fiastyúk, kis- és nagy Medve, Tejut vagy Hadak-utja, s maga a csillag-szó, melyet a magyar nép csillagó voltáról nevezett el. A hajósok és pásztorok voltak arra utalva, hogy tájékozódást nyerjenek a csillagok járásából a sík tengeren és tengernyi síkon. A növénytan, botanika első művelői baromtenyésztéssel foglalkozó emberek voltak, amit a botanika alapszava a botane mutat — mint Müller Miksa igen találóan említi nyelvtudományi felolvasásaiban — minthogy az takarmányt jelent, amelyre kétségkívül nekik volt legfőbb szükségük, mert saját érdekükben állt megtanulni a növények jó vagy rossz hatását baromikra. S így bármely tudománynak, mely ma már az elméletek egész sorozatát kifejlesztette, keresük eredetét csak azt fogjuk látni, hogy valamennyit a gyakorlati szükség hozza létre, s viszont hogy a legelméletibb vált, legelvonabb tudomány végcélja sem egyéb, mint az élet gyakorlati szükségének mentől tökéletesebb módon való kielégítése. S ime a fizikai tudományok körében önkényt kínálkozik számunkra azon kedvező körülmény felhasználhatása, amely megtanít bennünket arra, miképen támadtak s fejlődtek ki az ember összes ösmeretei, s miképen alakult azok összessége azzá, amit tudománynak nevezünk. A természettudományok mintegy kézen fogva vezetnek bennünket azon az uton, mely a tudományok haladását mutatja; évszázadok, sőt évezredek ezen hosszú és fáradságos út mértőldmutatói, s mi azon kedvező helyzetben vagyunk ma már, hogy ezen hosszú utat aránylag rövid idő alatt s könnyedén végezhetjük.

(Vége köv.)

Vármegyei ügyek.

Vármegyénk t. bizottsága decemberi közgyűlésének főbb tárgyait folytatólag a következőkben ösmertetjük meg t. olvasóinkkal; — *gf. Csáky Albin* vall. és közokt. miniszter leirata, melyben a vármegye közönségét kineveztetéséről értesíti s hivatalos ténykedéséhez a közönség támogatását kéri — éljenzéssel fogadtatott s a miniszter fe iratilag üdvözlölte határozatát. — Az állategészségügyi új törvény végrehajtása tárgyában kelt szakminiszteri körrendeletnek azon része, mely a községeket állatorvosok tartására kötelezi, jogos aggodalommal fogadtatott; s minthogy az állategészség ügye országos ügy, melynek kezelése és orvosi közegekkel való ellátása is csak az ország terhére képezheti: a községi és vármegyei pótdadók különben is túltörhelt községek érdekében a körrendelet idézett pontjának hatályon kívül helyezése végett felterjesztés intézettel. — Tokaj n. község folyamodása a kir. pénzügyminiszteriumhoz egy ottan felállítandó dohánygyár tárgyában, pártolólal felterjesztett. — Az 1889. évi vármegyei s természetben ledolgozandó közmunkának fele része N.-Mihály folyamodása alapján az ottan emelendő kisdudóvó intézet építési céljára átengedtetett. — Az építkezésre vonatkozó s a kir. belügyminiszter által jóváhagyott szabályrendelet életbelépését, erről a közönség szigorú alkalmazkodás végett hivatalosan is értesíteni rendeltetett. Egyébiránt ugy ezen, mint az érvényesítési záradékokkal ellátott több szabályrendelet is a kinyomatás iránt tennő intézkedésig irattárba tetetett s ottan az érdekeltek bármikor megtekinthetik — a községek előljáróságai pedig utasítva lettek, hogy a törvényhatóság által számukra készített és a belügym. részéről is helyeselt tervezethez alkalmazkodva szabályrendeleteiket legkésőbb 1889. év február havában megerősítés végett a törvényhatóság elé terjeszteni kötelesek. — A községek tartásának, a mulasztásban maradó községi és körjegyzők ellen annak idejében fegyelmi eljárás léven folyamatba teendő. — Fehérvármegye közönségének átírata, melynek kapcsán a vármegyék állami javadalmasításának javítása és illetve az 1883. XV. t. c. módosítása végett a képviselőházhoz intézett felirat is közöltetett, helyesléssel fogadtatván, hasonló szellemű felirattal támogatni rendeltetett. — A községi költségvetési előirányzatok, községi számvitel és azok ellenőrzése tárgyában alkotott szabályrendelet törvényhatóságilag elfogadtatván, a „Zemplén” hasabjain közé fog tetetni — *Zsolyomi Wagner Géza*, girincsi közbirtokos 1000 ftnyi alapítványt tett Girincs és K. Csécs községeknél az olyan lakosok részére, akik valamely baj vagy szerencsétlenség következtében pénzzavarba jutnak. Ebből az alapból a segítségre szorultaknak esetről esetre kamat nélküli kölcsöntöke fog kiutaltatni. Minthogy az alapítólevélben foglalt intenció a vármegye meleg rokonszenvével találkozott: a törv. hatóság alapítványt tevőnek jknyvi előismerést és köszönetet szavazott. — S.-a.-Ujhely n. községnek a napszamosoknak községi adóval leendő megterhelése iránt alkotott szabályrendelete törvényhatóságilag jóváhagyatott. — A vármegye 1889. évi háztartási költségvetési előirányzata 99,288 ft 34 knyi kiadással és 99,371 ft 60 knyi fedezettel a belügyminiszterium által megállapítván, megfelelő intézkedés, illetve alkalmazkodás végett a vármegye alispánjának s főpénztá-

sának kiadatott — A közigazgatási régi letétek és szegényalap rendezésével megbízott küldöttség jelentése alapján keletkezett állandó választmányi hat. javaslat elfogadtatván — a küldöttség jelentése és annak összes csatolmányai az alispánnak megfelelő utasítással kiadattak. — A homonnai járási magánkórház választmányának folyamodása, melyben közköri házi jelleg megadatását kéri, az egészségügyi választmány véleményének elfogadásával, a kir. belügyminiszteriumhoz felterjesztetett. Hasonló értelemben nyert elintéztést a Málcza létesítési szándékolt gyógyszerészre vonatkozólag benyújtott folyamodás is. — Olvastatott az árvízkarosultakat segélyező központi bizottságnak jelentése és a segélyezési öszszegnek további kezelése és felhasználása iránt előterjesztett javaslata — minek elfogadásával a 9448 ft 67 knyi pénzmaradványról kiállított takpt. könyvecské, az árvíz által elpusztított községek áttelepítési ügyének végleges elintézéséig, a vármegye letéti pénztárában őriztetni rendeltetett.

(Vége köv.)

Pót-ló-vásár. A m. kir. 5. honv. huszár ezred parancsnoksága értesítette a vármegyei gazdasági egyesületet, hogy jövő 1889. jan. hó 6. s 7-én a délelőtti órákban *T.-Terebesen és T.-Lucon* a város-házánál az ezred pótlóváro bizottsága által, *potllovak fogának vásároltatni*. Mely körülményre ezuton is felhívjuk a lötenyészto gazdaközönség figyelmét.

A papinai választókerületben kétszeri halasztás után a f. hó 17-én megtartott pótválasztás alkalmával *Csissár Árpád* választatott meg várm. bizottsági taggá.

Államosítás. A vármegyénket szelő magyargácsországi vasut államosítása ügyében e hó 9-én tartatott meg a tárgyalás Budapesten a közlekedésügyi miniszter elnökölete alatt. A tárgyalás alapját az államosítási szerződés képezte, melynek értelmében ezen vonalak üzemét már 1889. jan. elsejével a magyar-északkeleti vasut veszi át.

(Hibaigazítás.) Lapunk mult számának e rovatában tévesen az volt mondva, hogy a dec. 12-én kezdődött vármegyei közgyűlés 14-én végződött, A valósághoz hiven meg kell jegyeznünk, hogy a közgyűlés csak negyednapon, vagyis dec. 15-én, a késő esti órákban ért véget.

Hirek a nagyvilágból.

A szerb választások eddig a következő eredményt mutatják: megválasztatott 504 radikális, 86 szabadelvű, 4 haladóparti és 19 ismeretlen pártállású képviselő. *Milán* király helyzete a radikális párt nagy győzelmé miatt kritikussá vált.

Thun Leó *gf.* ainek neve Magyarországon gyászos emlékü marad örökké, mert mint kultuszminiszter a magyarnyelvet kiirtani, iskoláinkat tüzzel-vassal germanizálni akarta — meghalt. Uram! bocsáss meg ő neki, mert nem tudta mit cselekedett.

Magyar ló diadala. Angliában a mancseszeri nagy loversenyen *Essterházy gróf* »Etcetera«-ja érkezett be elsőnek.

Hirek az országból.

Erzsébet királyasszony f. hó 24-én, karácsony első napján üli meg 51-ik születésnapját.

A képviselőház alelnökévé néh. *gf. Bánffy Béla* helyére a szabadelvű pártnak egyik kiváló tagja, *Horváth Gyula* lett megválasztva. Az új alelnök tiszteletére képviselőtársai Budapesten a Hungáriában ma egyhete lakomát rendeztek.

Erkel Ferenc, az ihletett lelkű zeneköltő, a magyar dalmű-faj megteremtője, művész pályájának 50 éves jubileumát, a fővárosi közönség lelkes ovációja közt, ma egyhete ünnepelte meg. Isten éntesse a talentomos művészt a dalban nyilvánuló nemzeti szellem igaz gyönyörűségére még igen sokáig!

Simonffy Kálmán, a magyar népdal-zenének ösmeretes művelője, f. hó 17-én Budapesten a lipótmezei tébolyházban elhunyt. Ő volt az, aki néh. Boruth Elemérnek is több szerelmi dalát (pl. *Szomorú fűzfának lehajlott az ága*) megzenésítette, miket aztán ajakára vett a nép, öntudatlanul is hirdetve „kedves nótájával” a dal- és zene ismeretlen költőinek halhatatlanságát.

Uj magyar báró. A hivatalos lap közli, hogy a király markus- és hanusfalvi *Máriássy János* nyugalmazott altábornagynak és a főrendiház élet-hossziglani tagjának, valamint törvényes utódainak a magyar bárói méltóságot díjmentesen adományozta.

Különlélek.

Tisztelt olvasóinknak s kedves munkatársainknak boldog karácsonyi ünnepeket kívánunk!

(Személyi hír) *Hvozdovits Antal* kir. s.-mérnök, a vármegyei államépítészeti hivatalnak egyik

kiválóan képzett tagja, tisztelt barátunk, királyi mérnökké lett kinevezve. Gratulálunk!

(Az új évi gratulációk megváltása) a mult gyakorlatához mérten fog ez évben is teljesíteni. Az őszinte jó kívánság kedves dolog, a boldog új év kívánása is ősi szép szokás. A helyben lakó jó barátok, jó ismerősök új év reggelén a hét-köznapinál melegebb érzéssel köszöntik egymást, szívük az ajkukon van, midőn legőszintébb s legjobb szerencsekívánataikat élőszóval, kölcsönösen, vonzalmas kézsorítással, személyesen kicserélik. Hanem ez az ősi szép szokás sokat veszít az érzelmek melegségéből, sőt merő gépiességgé, értelmetlen divattá fajul, mikor azt Merkur szárnyaira bízva, robot-munka módjára, immel ámmal tudják le egymás iránt az egymástól távol lakó emberek. A művelt, s tegyük hozzá, az ember-szeretet dolganak gyakorlásában is köztendő például szolgáló külföld már régen tisztában van azzal, hogy a vidékre szóló új évi jókívánságoknak legalkalmasabb tolmácsolója a helyi sajtó, melynek utján nemcsak gondolatokat, eszméket, hanem érzelmeket is lehet kölcsönösen kicserélni. Ahelyett tehát, hogy a vidékre küldendő új évi gratulációknak póstadiját az államkincstár pénzejének fokozására, egy cseppet az étető szomszúságnak céltalan oltására, fordítanak, *valóságösszegeket ajánlanak föl a helyi jótékonyosság oltására*. S.-a.-Ujhelyben a vidékre szóló új évi gratulációkat ily módon most harmadizban váltják meg a jó szívű emberek s máris 100 ft körül jár a szép összeg, melylyel az árvasegélyező és jótékonyági egyesületnek közhasznú pénztárát a jótékony adójával felsegítették. Azért bizalomteljesen fordulunk e muló év napjának lealkonyodásával is a nemes keblű emberbarátokhoz, hogy új évi gratulációknak póstköltségét a S.-a.-Ujhelyben felállítandó árvaház alapítójának gyarapítására kegyesen felajánlani, gyűjtőívainkre magukat (vidékiek s helyben lakók) mennél teljesebb számmal bejegyezni méltóztassanak. A »Zemplén«-nek ez évi utolsó száma a jó szívű adakozók névsorát közölni, új évi jókívánataikat tolmácsolni s váltásdíjjaikat nyugtatni fogja. Gyűjtőívokat ez évben is sziveskednek kínálni: Szentgyörgyi Vilmos kereskedése, a helybeli pénzintézetek, Csernyiczky ugyszintén Korinkó vendégfogadója, Wihs Keresztély cukrász, a kaszinó és a polgári olvasóköri elnöksége, Szalay fodrásznak látogatott műterme s végül a s.-a.-ujhelyi önk. tüzoltó-egyesület. Az emberszeretett munkáján legyen isten áldása! *Az árvasegélyező és jótékonyági egyesület.*

(Lapunk főmunkatársát) s vele együtt családját súlyos veszteség érte. *Gyula* nevű hat hetes fiacskájukat ragadta ki e hó 21-én szereteti karjaiból a könyörtelen halál. Pomaradványát tegnap délután helyezték nyugalomra, a család ismerősei s barátainak osztatlan részvételével; ártatlan lelke pedig, vigaszára a bánatos szülőknek, már fönn az angyalok karával zengi a karácsonyi glóriát! — t.

(Strakosch tanár) f. hó 15-én tartott drámai előadása és lírai szavallatai teljesen megfeleltek a várakozásnak, melyre a közönséget a világhírű művész bokros reklámjai feljogosították. Az előadott darabok között a művész kétségen kívül Schiller »Haramiak« című drámája egvik jelenetében kulminált, melyet annyi tökélyvel ecsetelt, hogy mintegy látható képét varázsolta a szemlélő közönség elé a vadonban orgyilkot villogtató rablók rémes jelenetének. Egyáltalán, ha tekintetbe vesszük, mily élénk színészes, a drámai egység, mennyi tényezőinek ösmeretét feltételezi a drámai színi előadás, lehetetlen az e fajta előadástól az elismerést megtagadni, ahol a különféle szerepek egyetlen erőpáthozzában, tag- és hanglejtéseiben összpontosulva várnak megoldásra. Strakosch ur a nehéz feladat minden nüanszaiban a művészi tökély magaslatán áll. Hangjában most dörgő villám, majd a lány szellő szólal meg, amint azt a drámai jellemek és szenvedélyek variációi megkivánják. Az előadást ezuttal bár nem nagy számu, de műértő közönség látogatta és frenetikus tapsokkal jutalmazta a művészt.

(Az időjárás) jövendőmondói borus, nedves és meglehetősen lanyha napokat jósoltak e hétre. Igazuk lett. A hőmérő, mely a mult héten még 10—12 R. fokot mutatott, tegnap, tegnapelőtt 0 fokig, sőt föléje emelkedett. Az időjárásnak ily rendetlenkedése nem fog kedvező hatással lenni a közegészségi viszonyokra,

(A csütörtöki országos vásár) Ujhelyben nem mondott csütörtököt. Különsen nagy tolongás volt a ködmen- és gubarakások körül, melyek már déltájban gazdát cseréltek. Az élénk látogatottság mellett tanuskodik az is, hogy a rendőrség harmincöt zsebmetszőt kerített hurokra. Egyáltalán véve pedig az eladó s vevő közönség a vásártérről meglepéssel távozott.

(Tűz ütött ki) f. hó 21-én d. u. a m. laborczi vasuti állomásnak házi szertárában. A vad haraggal előtörő lángokat tovatérjedésükben sikerült megfékezni.

(Esküvő.) Zinner Adolf ujhelyi kereskedő e hó 18-án esküdtött örök hűséget Guttman Jenny kisasszonynak, Guttman Izrael b.-szerdahelyi birtokos kedves leányának. Ezzel kapcsolatban fölemlítjük, hogy ebből az alkalomból a Zinner-féle

ujhelyi rőfoskereskedés cége megváltozott, a meny-nyiben azon a »Henrik« nevet »Adolf« váltotta fel.

(A Zempléni egyetemi ifjuság egyesülete) Bpest, e hó 15-én rendkívüli közgyűlést tartott. Az egyesült titkára benyújtotta *Staut József* elnök lemondó levelét, mit a közgyűlés sajnálattal fogadott, s neki az évek során át tanusított buzgó működésért elismerést és köszönetet szavazott. A megüresedett elnöki székbe egyhangulag *Ihnáthó Ágost* jh., eddigi alelnök; ennek helyére pedig alelnökül *Rács Ernő* pénztáros választotta meg; a pénztárosi tisztség pedig *Friedmann Henrik* o. h.-ra bízott.

(Bubics kassai püspök) f. hó 20-án hg. Windischgrätz Lajos látogatását viszonzandó Sárospatakra érkezett. A herceg kitűnő vendége tiszteletére esteli 6-kor fényes ebédet adott, melyre a városiak közül és a Patakon állomásozó huszárság tisztikarából többen voltak hivatalosak. Püspök ömlesztősége a másnap reggeli vonattal hazautaztában érintette városunkat, mely alkalommal a vasuti indulóházban *Matolai Étele* alispán vezetése mellett szép számú küldöttség üdvözölte a kassai egyházmegyének jóságos lelkületű és szeretetű főpásztorát. Bubics püspök a vele társalkodók előtt örömeinek és abbeli ígéreteinek adott kifejezést, hogy S.-a-Ujhelyt s a vármegyét, melyet kiválóan kedvel, a jövő tavaszkor hosszabb időre is meg fogja látogatni.

(Meghívás) a kaszinó helyiségében f. évi december hó 20-án tartandó táncestére. Család-jegy 3 ft, személyjegy 1 ft. Kezdeté este pont fél nyolc óraker. A zempléni vármegyei kaszinó választmánya.

(Az ujhelyi piac sorsa.) S.-a-Ujhely város képvisellete tudvalóleg oly határozatot hozott, hogy a köz-piac terét mostani helyéről az u. n. »sétátérre« helyezi át. E határozat ellen *Bydeskuthy Sándor* felebbzesséssel élván, a vármegye bizottsága azt megváltoztatta és pedig olyképen, hogy a piac áthelyezését helyeslé ugyan, de a sétátér helyett egy harmadik alkalmas hely kiszemelését tette a város kötelességévé. A város előjárósága e reá nézve nem kellemes határozat ellen, egyesülve a Kossuth-utcai lakókkal, a belügyminis-terhez apellált. A belügyminis-ternek ez ügyben doi ó határozata f. hó 21-én érkezett le, mely-lyel a vármegye határozatát feloldja s a képviselő-testület határozatát érvényre emeli. A minis-teri megokolás többiközött kiemeli, hogy a város azon tere, a melyen a piac ez időszert el van helyezve, szűk és alkalmatlan; az ujjabban piac-térül kiszemelt hely, habár nem is bir mindazokkal a kellékekkel, melyek egy piacnál megkívántatná- nak, de a jelenleginél minden esetre tágasabb és szintén körülbelül a község közepe táján a vasuti és országuti közlekedés vonalán lévén, a mosta- nánál bizonyára inkább megfelelőnek mutatkozik; továbbá, hogy a piacnak oda való áthelyezése még szépészeti és egészségi szempontból is indokolva van, mert míg a piacnak kiszemelt sétátér séta- téri rendeltetésének eddig egyáltalán meg nem felelt, mi a felebbzéshez mellékelt fényképből is kivehető*) s arra jövőben is alig van kilátás, — más- felől a vármegyeháza előtt elvonuló Széchenyi- tér a városnak egyetlen számbavehető közterét ké- pezi, mely a rajta lévő s renoválásra kiszemelt emlék-oszlop által díszítve, tisztán és rendben tartva, esetleg befásítva, inkább van hivatva a kö- zönségnek séta- és üdülőhelyül szolgálhatni. Végül a törvényhatóságnak azon feltevése, hogy egy harmadik hely volna piac-térül megszer- zendő, azon nehézségekbe ütközik, miszerint a városnak ilyen harmadik alkalmas helye nincs, annak kisajátítás utján való megszerzése pedig a városnak nehezen elviselhető anyagi áldozatába kerülne háztartásának jelenlegi nehéz viszonyai között.

(A »Zemplén« fekete táblája.) A vasuti-igaz- gatóságok emberszeretetébe ajánljuk a csikorgó téli hidegben utazni kényserülő nagyközönséget. Mert az az elbánás, melyben most részesül, szándékos kísértés, kész veszedelem az utas-nép egészsége ellen. P. o. az Ujhelyből reggel induló vonat, mely azután L.-Mihályinál Gácsországi irányába fordul, Ujhelytől L.-Mihályig valóságos jégverem, L.-Mi- hálytól N.-Mihályig csak a »fűlés« gondolatával kell beérni — este a Homonnáról N.-Mihályba érkező személyvonat meg olyan, mint a gőzfürdő, azután L.-Mihálytól Ujhelyig a vegyesvonat ismét olyan hideg, mint a farkas-ordító. Az se tréfa-dolog, mikor a pokoli hőségben ránk nyilik a kupé ajtaja. Ilyen és még ilyenebb elbánással lehet aztán szaporítani a nyögő betegek számát s már télen át biztosítani a nyári furdözés beteg-forgalmát, de lehet szapo- ritani a koldusok számát is — ami pedig sem nem humánus, sem nem udvariás dolog. Abban a reményességben, hogy jogos panasom az illetékes körökben nem fog süket fülekre taláni, kérem a M. É. K. V. és első magyar gácsországi vasut igazgatóságát, sziveskedjék keserves felszólalásom- nak sikert biztosítani. — s — a. — Több világossá- got! Ujhelyben a »vörös-ökör« szálló előtti troto- art újból építik; a régi kőlapokat felszedték, az ujjakat pedig oly lassan szállítják, mintha a hozzá- juk való követ is most csinálnák (ami onnan van,

*) E fénykép a ronda sétátéren legelésző pulyka-csa- patokat bizalmaskodó csoportokban szemlélteti. Szerk.

hogy a v. főbíró meg a vállalkozó nem fujnak egy kö- vet. Szerk.) A városnak ez a legnagyobb forgalmu gyalogjáró helye, már hetek óta gidres gödrös és keresztül-kasul el van torlaszolva. Jön aztán egy- egy éjszaka, mikor a kalendárjom holdvilágot jelez, de csak a felhők fölött s ezzel a tüneménynyel nem törődven a felhők alatt, Ujhelyben minden pon- tot kivilágítatlanul felejtének, így aztán a szóban lévő trotoaron még a legjámborabb lélek is elhasalhat. Ebben a körülményben, hogy t. i. bizonyos em- berek számára szentírás a kalendárjom s ha ottan holdvilág van, a földön az istennek sem világitatnak, lelik magyarázatukat a napirenden lévő éjjeli tolvaj- lások, s betörések is — g — Hus miséria. Évtizedek óta tart Sárospatakon az a viszás állapot, ho gy a marhahus, ez az első fogyasztási cikk, az egész vármegyét felvéve, itt a legdrágább. Hiába való minden felszólalás, a dolog úgy áll, hogy most is, e hó 1 sejtől kezdve 4 krral emelték a mészárosok a husárat. A szarvasmarha ára folyvást száll. a pataki ehetetlen husnak az ára pedig emelkedik. Egy kiló hus 40 kr., s amint elhozza a cseléd lehet kidobni, mert ember úgy sem eheti meg (Ugy halljuk, valahára megmozdult e türhettelen sarcolás ellen az ottani polgárság. Vállalkozót keres, aki becsü- letes árért jó hust adna. A főiskolai tápintézet az egyedüli ahova 30 krért adható a hus, másnak senkinek. Az is furcsa, hogy a jó és rossz hus egy- formán 40 kr. S.-a-Ujhelyben van 40 kros, de van 25 krot hus is, a minőség szerint, egy ahogy a főszolgabíró megállapítja. Forduljanak egyelőre a patakiak is ide, az lesz a legjobb. Szerk.)

(Emlékeztetjük) t. olvasóinkat a ma délutáni nyilvános felolvasásra.

(Alapítvány.) *Wágner Géza* dr. girincai birto- kos, budapesti lakos, *Girincs* és *Kis-Csécs* község azon lakósi részére, kik önhibájukon kívül szo- rult helyzetbe jutnak, vagy tűz, vagy más elemi csapás által károsultak, 1000 ftnyi alapítványt tett, melyből az illetők kamatnélküli kölcsönt élvezhet- nek. Az alapot a községek képvisellete kezeli, a mely felett a felügyeletet a vm. törvényhatósága gyakorolja. Ezen ritka, nemes lelkületre valló tett nem szorul dicséretre.

(A tiszaí ág hitv. egyházkerület) *Czékus István* püspök születésének 70 ik évfordulóját Rozsnyón f. hó 20-án ünnepelte meg, mely alka- lommal a hegyaljai ev. egyházmegye s a miskolczi ág. hitv. ev. egyház képviselében *Radvány István* felügyelő vezetése alatt számosan voltak jelen. Részt vett a lélekemelő ünnepségen *Péchy Tamás* egyház- kerületi főfelügyelő is. Gömör Panyitáról, hol a jeles főpap született, írják nekünk, hogy a jubiláris napra onnan szintén küldöttséget indítottak. A g.-panyitai üdvözlő küldöttségnek egyszerű szép szavai mélyen meghatották az ünnepelt főpapot s örömkönyek közt vette át az igénytelen külsejű szülőházat mutató fényképet. Adjon a boldog- ságnak ez a szép napja ifjult erőt az érdemes fő- papnak, hogy hön szeretett egyháza- és a drága hon javára még igen sokáig munkálhasson.

(A lokomobil- és cséplőgépezők) esti tan- folyama a budapesti állami közép-ipariskolánál (Budapest, VIII. kerület, Sándortér 4. szám) jövő január hó 2-án nyilik meg s március hó végéig tart. Beiratkozni lehet naponként este 6 óratól 8-óráig. Felvételi feltételek: a magyar nyelv bi- rása, legalább 18 éves életkor, irni, olvasni tudás az illetékes előjáróságtól kiállított erkölcsi bizo- nyítvány. Tandij 5 ft. Vidékiek levélben is jelent- kezhetnek.

Irodalom.

A »Pesti Hírlap«, mely immár tízezes multra te- kinthet vissza, ez idő alatt oly mélyremenő gyökereket vert a magyar újságolvasó közönség minden rétegében, hogy ajánlásra nem szorul. Ha mégis ezt tesszük, arra az a gazdag program indít minket, melyhez hasonlót egyetlen más lap sem hirdet ma olvasóinak a jövő évre. A »Pesti Hírlap«, politikai irányu marad a régi: magyar nemzeti politika, független szabadelvű irány. Ez irányban írják vezércikkeiket a legelső publicisták, mint: *Pulzsky Ferenc*, *Schwarz Gyula*, *Eötvös Károly*, *Törzs Kál- mán*, stb. A szépirodalmi részre a »Pesti Hírlap« jövőre az eddiginél is több gondot fordít, annyiban, hogy nem fog többé hosszabb regényt közölni, csak 2-3 hétig tartót s annál több- ször fog eredeti novellákat hozni nem kisebb iróktól, mint *Jókai Mór* és *Mikszáth Kálmán*, tehát napjaink két legelső és legnépszerűbb írójától. *Mikszáth Kálmán*, ki immár 8 év óta tartozik a »Pesti Hírlap« belső munkatársai közé, foly- tatni fogja a t. Házból való karcolatok és napi tárcák írását is. A »Pesti Hírlap« rendes tárcái sorába fognak újévűl tartozni: *Ágai Adolf*, *Ambrus Zoltán*, *Bartók Lajos*, *Beöthy Zolt.*, *Borosyáni Nándor*, *Eötvös Károly*, *Gozsdu Elek*, *Justh Zsigmond*, *Kenedy Géza*, *Kürthy Emil*, *Marozali Henrik*, *Mikszáth Kálmán*, *Radó Antal*, *Reviczky Gyula*, *Sebeők Zsigmond*, *Szabó Endre*, *Szécsi Ferenc*, *Tolnai Lajos*, *Törzs Kálmán*, stb. Valóban oly gárda, melylyel nem minden lap dicsekedhetik. A »Pesti Hir- lap« színházi, napihir és távirat-rovatai ezentul is, mint eddig, leggazdagabbak lesznek minden lap között. A lap úgy bel- mint külföldi hírei nagyrészt saját tudósítóktól táviratilag kapja. A »Pesti Hírlap« eddigi rendkívüli kedvezményét, melyet elő- fizetőinek nyújtott: ingyenes heti zenemellékletet újévűl kezdve havonként kétszer megjelenő sorsolási lappal fogja tetézni, mely az összes nevezetesebb sorsjegyek húzási eredményeit közölni fogja s az előfizetőknek ingyen küldeti meg. Ismét egy oly új- tás, melylyel a »Pesti Hírlap« egyedül fog állani a napi lapok közt. A »Pesti Hírlap« most megindult új regénye: *Ki a gyilkos?* érekeztető francia regény. Ily lapért, mely eny- nyit nyújt előfizetőinek, valóban csekély árnak mondható a havi 1 ft 20 kr., s negyedévi 3 ft 50 kr előfizetési összeg, mely a »Pesti Hírlap« kiadóhivatalába (Budapest, Nádor-utca 7 sz.) küldendő, honnét kívánatra egy hétig mutatványszámok- at is küldenek ingyen és bérmentve.

Budapesti Hírlap. Szerkeszti: *Osukássy József*. A »Budapesti Hírlap«-nak a hazai művelt olvasóközönség ve- tette meg alapját. A lap eleitől fogva megértette a magyar közönség szellemét; minden pártérdek mellőzésével kizárótt

nemzetünk- és fajunkéért, ez egyetlen jelszóval: *magyarság!* Viszont az ország legkiválóbb intelligenciája is azonosította magát a lappal, fölkarolva azt oly módon, mely páratlan a magyar újságírás történetében. A hazai sajtóban máig a leg- népszerűbb eredményt a »Budapesti Hírlap« érte el; legnép- sűrűbb, legelterjedtebb lap az országban. A külső dolgozó- társak egész seregén kívül a szerkesztőségnek annyi belső tagja van, a mennyivel egy magyar lap sem dolgozik. Minden fontosabb bel- vagy külföldi esemény felől rendes levelezőn kívül saját külön tudósító értesít közvetlenül; a távirati szolgál- lat immár oly tökéletesen van berendezve, hogy elmondhatjuk: nem történik a világon semmi jelentékeny dolog anélkül, hogy a »Budapesti Hírlap« arról rögtön ne adjon hí és kimerítő tudósítást. A »Budapesti Hírlap« politikai cikkeit *Kaas Ivor* báró, *Rákosi Jenő*, *Grünvald Béla*, *Balogh Pál* írják más kiváló hazai publicistákkal hiven a lap független, magyar pártérde- keket nem ismerő szelleméhez. Politikai hírei széleskörű össze- költések alapján a legmegbízhatóbb forrásokból származnak. Az országgyűlési tudósításokat a gyorsírói jegyzetek alapján szerkesztik. Magyarország politikai és közléte felől távirati értesülésekkel látnak el rendes levelezőnk, minőkkel minden városban, sőt nagyobb községben is bir a lap; a »Budapesti Hírlap« távirati tudósításai manap már teljesen egy fokozatú- nak a világsajtó legjobban szervezett hírszolgálatával. Európa összes metropolisáiban Londontól Konstantinápolyig saját tu- dósítók vannak, akik úgy az ott történő eseményeket, mint az elektromos dróton oda futó híreket rögtön megtáviratozzák. A »Budapesti Hírlap« tárcarovata a lapnak egyik erőssége s mindig gondot fordít rá, hogy megmaradjon előkelő színvona- lán. A napirovatokat kitűnő zurnalisták szerkesztik s a helyi értesülés ismert legügyesebb tudósítókra van bízva. Rendőr- ségi törvényeszkői rovatai külön-külön szerkesztői a főváros sötét eseményeit is mindig oly hangon tárgyalják, hogy a »Budapesti Hírlap« helyet foglalhat minden család asztalán. A közgazdasági rovatban a magyar gazga, birtokos iparos, kereskedő megtalálja mindazt, a mi tájékozásra szükséges. A a regénycsarnokban csak kiváló legújabb műveit közöl- jük. De ezuttal még egy kedves meglepetéssel is szolgálunk olvasóinknak. 1889 január első napján *Jókai Mór* től kezdünk egy új regényt, melyet koszorus írónk *kizárólag* a »Budapesti Hírlap« számára írt. *Jókai Mór* új regényének címe: *Aki a szívét a homlokán hordja* s mint a költő maga mondja, »egy modern ezeregyéji mese.« A regény egyike *Jókai* ama genialis, ragyogó alkotásainak, melyek már oly régóta az ő büvös körébe vonták az olvasó közönséget, s *Jó- kait* oly népszerűvé, bálványozottá tették, a minő soha még magyar író nem volt. A regény eleje Magyarországon, a vége Mekkában játszik. Hőse egy nő. *Jókai Mór* új regényének közlését 1889 január 1-én kezdjük meg. Az előfizetési feltételei: Egész évre 14 ft, félévre 7 ft, negyedévre 3 ft 50 kr. egy hóra 1 ft 20 kr. Az előfizetések vidékekről legelőszörben posztalványnyal eszközölhetők e cím alatt: A »Budapesti Hir- lap« kiadó-hivatalnak IV. kerület kalap-utca 16.s zám.

Fekete selyemszöveteket 80 krtól 11 ft 40 krig méterjé (kö- rülbelül 150 minőségben) szétküldi öltözet és darabonkint vámmentesen **Henneberg G. gyári raktára** (cs. és kir. ud- vari szállító) Zürich-ben. — Minták azonnal küldetnek. — Levelek 10 kr. portóval.

Egyesületi élet.

Nyilvános nyugtató.

A s. a. ujhelyi árvasegélyző és jótékony egyesület pénztárába befolyt fizetésekről f. évi október 10-étől december 22-éig: 1. Uj alapítványt tett özv. gf. *Somsich Imréné* szül. *Siskovich Mária* urnó ezer forint; 2. Alapítványuk utolsó részletét egyenkint 10 ftot: *Demjén Gusztávné*, *Sebeők Antalné*, *Jelenek Ádám*, *Dókus Mihályné*; 3. 1888. rendes tagdíjat egyenkint 3 ftot: *Bencsik István*, *Molnár István*, *Lehoczky Irma*, *Balogh Károlyné*, *Bodnár Péter*, *Boronkay Györgyné*, *Kovácsy Pál*, *Mayer Imréné*, *Major Istvánné*, *Margitai József*, *Meczner Mór*, *Oroszy Géza*, *Oroszy Gézáné*, *Pay zsoos Andor*, *Kapy Lajos* és új tag *Gyulay Lajos Adorján*; 4. 1888-iki részben befizetett tagdíj kiegyesítésül: *Vay Tihamér* grófné 1 ft; 5. Ado- mányképen befolyt *Halmay Imre* színigazgatótól bucsu előadás tiszta jövedelmének fele 55 ft 85 kr; 6. Kir. járásbírószágtól *Geöcze Andor* urnak perben megítelt 2 ft 71 kr.; 7. S.-a-Ujhely város előjá- róságától *Szende ruháinak* elárvereléséből befolyt 12 ft, *Strakosch* szavaló művész adománya 5 ft. Összesen 1164 ft 56 kr. — A régebben kimuta- tott összegekkel együtt **8214 ft 82 kr.**

S.-a. Ujhely, 1888. december 22.

Chyzer Kornél,
egyesületi pénztárnok.

Meghívó.

A zempléni megyei egészségügybeliek kölcsö- nös segélyegylete rendes évi közgyűlést jövő 1889. évi január 6-án délután S.-a-Ujhelyben a megye- háza kistermében tartandja, melyre t. c. tagtárs urak tisztelettel meghívom.

S.-a-Ujhely. 1888. december 20.

Dr. Chyzer Kornél,
egyesületi elnök.

Nyilvános köszönet.

Zimonyi Schwarcz Armin vasuti vállalkozó mérnök urnak, ki a vasuti 2 ik vágány építésének tartama alatt munkásai közt esetleg felléphető jár- vány betegségek tovaterjedésének megakadályozása végett 10 ágyra teljesen felszerelt, de igénybe nem vett kórházának összes felszerelési tárgyait az orszá- gos körhász kerest egyesület s.-a, ujhelyi fiókjának ajándékozni szives volt.

Fogadja ezen nemes emberbaráti tettéért és kegyes adományáért az egyesület halás köszöne- tének kifejezését.

S.-a-Ujhely, 1888. dec. 16.

Az elnökség:

Dr. Chyzer Kornél. *Ambrózy Nándorné.*

II.

Özv. id. gf. *Somsich Imréné* szül. *Siskovich Mária* Somogyvármegye miki lakos és nagybir- tokos ömtsge a s.-a-ujhelyi árvasegélyző és jóté-kony egyesület alapítókéjének gyarapításához 1000

ftot adományozván, ezen az egyesület megalakulása óta eddig páratlanul álló nagylelkű adomány kezünkhez jutását elősmervén és nyugtázván — azért egyszersmind egyesületünk nevében legmélyebb hálánkat és köszönetünket nyilvánítjuk.
S.-a. Ujhely, 1888. dec. 20.

Chyzer Kornél,
egyesületi pénztárnok.

Matolai Etele,
egyesületi elnök.

KÖZGAZDASÁG.

Felhívás

a Zempléni vármegyében felállítandó cukorgyár részére való cukorrépa termelésre.

T. Gazdatársak!

Az új cukoradó-törvény meghozatalával hazánk azon nagy előnyben részesült, hogy a cukorgyárak immár nálunk eredménytelenség és haszonnal dolgozhatnak, mi az eddigi viszonyok szerint alig volt elérhető, a miért is a magyar cukorgyárak eddig mindig háttérbe szorultak az ausztriai, cseh és külföldi cukorgyárak versenyével szemben.

A törvénynek közgazdaságunk fejlesztésére nagy horderejű eme intézkedéseit a magas kormány is hazánk javára kívánván fordítani, az ügyek élére állott, melynek eredménye már mostanság is egy Erdélyben és Nagy-Váradon létesítendő cukorgyár felállítására iránti nagy mozgálmot.

Hogy pedig a cukorgyárak felállítása mily nagy horderejű tényező mezőgazdaságunk rentabilitásának fokozására, igazolja azon lázas tevékenység, mely országsszerte mintegy villanyütésre az érdekelt gazdakörök eddigi tevékenységükből felrázta s minden alkalmas ponton egy cukorgyár létesítésére ösztönzi.

A Hatvanban felállítandó cukorgyár például egész vidékünkre is kiterjesztési igyekezett hatását s Zemplén vármegye nem egy gazdája már szerződési viszonyba lépni szándékozott a Hatvanban létesítendő cukorgyárral.

Államkormányunk a felső és szomszédos Zemplén, Abauj, Borsod, Ung, Bereg és Szabolcs vármegyék közgazdasági viszonyainak javítására Zemplén vármegyében — a nagyváradi és erdélyi cukorgyárakkal kapcsolatban álló cukorgyárat szándékozik létesíteni, melynek biztosítására legalább 5000 kat. hold jegyzendő a cukorrépa termelésére.

Ha ezen mennyiség a felső vmegyékben nem gyeztetnék, akkor az itt felállítandó tervezett cukorgyár okvetlen az ország más és alkalmas vidékén fog felállítani.

Ezen cukorgyárakat — egy megfelelő biztosítékkal bíró gyáros vagy konzorcium állítja fel, a mely a gyártól 100 kilométerre fekvő bármely vasuti állomáson átadott cukorrépa 12% os foktartalmának m. mázsájáért 70 krt, a 15%-osért pedig már 85 krt, és így minden magasabb fokért aránylagosan többet s pl. a 18% fokuért már 1 forintot fizet, de a vetőmagot, 35% répaszeletet 56 kiló gyári salakot trágyázásra minden beszállított m. m. után ingyen adja vissza a termelőnek.

Minden 100 kilométeren belől eső vasuti állomásról a répának a gyárig való szállítása a gyáros terhére esik.

A szerződés feltételei velünk közöltetvén, azokat a S.-a. Ujhelyben f. évi december hó 12-én tartott szűkebb körű értekezleten — a magas kormány megbízottjának közbenjöttével tárgyalás alá vettük s némi csekély módosítással elfogadhatónak ítéltük, a mely szerződés feltételei azonban, ha az 500 hold már jegyezve lett, a gyárossal lesz véglegesen megállapítandók.

E szerződésnek alapján ezen a szűkebb körű értekezleten, mint a mellékelt aláírásokból kiténik már 2000 kat. holdon felül jegyeztetett — és csupán vármegyénk gazdái közel 4000 holdat fognak jegyezni; ez igazolása annak, hogy a magas kormány nagy horderejű kezdeményezése felső vidékünk áldását képezheti s anyagi helyzetünk javítása most már ennek felkarolása által egyedül önkaratunktól függ.

Tisztelt Gazdatársak! Testvéri és szomszéd-

dos bizalommal nyújtjuk jobbnkat, hogy vármegyénk sanyaru anyagi helyzetének javítására kezdet fogva, a cukorgyárnak vidékünkön való létesítését közös akarattal s vállalt munkássággal biztosíthassuk s azon testvéri őszinte kéréssel küldjük meg a szűkebb értekezlet határozatából a . . . számú aláírási ívet, hogy azt kitölteni, a termelendő holdak számát jegyezni s mindama barátaival is jegyeztetni méltóztassanak, kik eme vállalat nagy horderejét felfogva, annak áldásában részesülni kívánnak. Mennel nagyobb lesz ezen aláírás eredménye, annál nagyobb kedvezményeket fogunk elérhetni, a miért is lelkes közreműködését közös ügyün érdekében testvéri bizalommal és barátsággal kérjük.

A mellékelt aláírási ívet folyó évi december hó 30-ig vármegyénk főispánjához S.-a. Ujhelybe okvetlen visszaküldeni kérjük.

Különösen hangsúlyozzuk, hogy a mostan tett jegyzések, míg a végleges szerződés a gyárossal meg nem kötött, nem kötelezők; de mert a jegyzett holdak számától függ az itteni cukorgyár létesítése, azért feltétlenül kell tudnunk, hogy testvér vármegyénk szövetkezve — hány holdon képesek cukorrépat termelni.

A tágabb körű értekezlet S.-a. Ujhelyben a vármegyeháza nagytermében 1889. évi január hó 7-én délelőtt 10 órakor fog megtartatni, melyre ugy t. cimed, valamint minden ügybarát megjelenni tisztelettel felkérjük.

Kelt Sátoralja Ujhelyben, 1888. évi december hó 12-én.

Molnár István,
főispán.

Viczomándy Ödön,
gazdasági egyesületi h. elnök.

Löcherer Andor,
gazdasági egyesületi titkár.

Felelős szerkesztő:

HORVÁTH JÓZSEF.

Főmunkatárs: **DONGÓ GY. GÉZA.**

Kiadótulajdonos: **ÖZV. BORUTH ELEMÉRNÉ.**

HIRDETÉSEK.

HIRDETMÉNY.

A sátoralja-ujhelyi takarékpénztár rendes évi közgyűlését

az intézet helyiségében 1889. évi január hó 27-én délelőtt 10 órakor tartja,
melyre az intézeti részvényeseket ezennel tisztelettel meghívom.

Tárgyai:

- az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentésének, valamint a zárszámadásnak betérjesztése, ebből kifolyólag ugy az igazgatóság, mint a felügyelő-bizottságnak a felmentvény megadása;
- a tiszta nyereség felosztása iránti intézkedés, ennek kapcsán az évi osztalék megállapítása;
- elhalálozás folytán az intzeti elnök, esetleg egy igazgatósági tagnak megválasztása;
- esetleges indítvány tárgyalása.

S.-a. Ujhely, 1888. december hó 20-án.

Diószeghy János,
intézeti igazgató.

Bérbeadandó lakások.

Alólírottak a tulajdonat képező nagyhid melletti újonnan épült házban egy ó szoba-, konyha-, kamara- és fatartóból, — két 3 szoba-, konyha-, kamara- és fatartóból, — egy 3 szoba-, alkoven-, konyha-, kamara- és fatartóból, — nyolc 1 szoba-, konyha-, kamara- és fatartóból álló lakás 1889. április hó 24., esetleg január 24-től bérbe adatik. Ertekezni lehet a tulajdonossal.
S.-a. Ujhely, 1888. dec. 15.

Dókus Gyula.

Eladó erdő.

A magyar t. Akadémia széphalmi birtokához tartozó 107 holdas erdő akár örökáron talajostul, akár csak a fája eladó. Bővebb értesítéssel szolgál

Dr. Chyzer Kornél,
ezen birtok felügyelője.

TK. 3255/1888. sz.

Árverési hirdetményi kivonat.

A szerencsi kir. jbság, mint telekkönyvi hatóság közhírré teszi, hogy Dr. Szabó Gyula és társa végrehajtóknak Hubay Miklós és társai végrehajtást szenvedők elleni 430 fnt tőkekövetelés és járuléki iránti végrehajtási ügyében a szerencsi kir. járásbírószék területén lévő, Tállya község határában fekvő, a tállyai 347. sz. tjkvben (1836—1837) hr. sz. Ujjalun lévő, Mura György és neje szül. Turányi Zsuzsanna tulajdonánál felvett szőlőnek 1/3-ad részére 102 fnt becs- és kikiáltási árban, az ugyanazon számú tjkvben 3/6-od részben Knizner Sándor és neje szül. Demuth Tini, 1/6-od részben Hubai József, 1/6-od részben kisk. Szentmiklóssy Mária nem adósok és 1/6-od részben adós Hubay Miklós tulajdonánál felvett 2355. hr. számú, a Koldun lévő szőlőre az 1881. 60. t. cz. 156. §-a értelmében egészen 24 fnt becs- és kikiáltási árban, továbbá a tállyai 1679/a sz. tjkvben kisk. Szentmiklóssy Mária tulajdonánál 1/6-od részben felvett (1072—1073) hr. sz., a Cserepesen lévő szőlőbirtok illetőségére 103 fnt 33 kr. becs- és kikiáltási árban, végül a rátkai 234. sz. tjkvben Hubay Miklós és kiskoru Szentmiklóssy Mária tulajdonánál felvett 575. hr. sz., a Tállyán lévő szőlőre 366 fntban ezennel megállapított kikiáltási árban az árverést elrendelte és hogy a fennebb megjelölt ingatlanok, nevezetesen pedig a tállyai ingatlanok f. 1888. évi december hó 27-én d. e. 10 órakor Tállya község házában, a rátkai ingatlan pedig 1888. évi december hó 28-ik napján d. e. 10 órakor Rátka község házában megtartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áron alul is el fognak adatni.

Árverezni szándékozik tartoznak az ingatlanok becsárának 10% -át, vagyis 10 fnt 20 krt, 2 fnt 40 krt, 10 forint 33 krajczárt, 40 forint 40 krajczárt, 25 forint 20 krt és 36 fnt 60 krt készpénzben, vagy az 1881. LX. törvényzikk 42-ik §-ában jelzett árfolyammal számított és az 1881. évi novem. hó 1-én 3333. szám alatt kelt igazságügyminiszter rendelet 8-ik §-ában kijelölt ovadékképes értékpapirban a kiküldött kezéhez letenni, avagy az 1881. LX. t. cz. 170. §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

Kelt a kir. jbróság, mint tkkvi hatóságnál Szerencsen, 1888. október hó 1-én.

Kiss György,
kir. aljbíró.

COGNAC
CZUBA-DUROZIER & CO
FRANCZIA COGNACGYÁR
PROMONTOR

A vegytani müintézet

(Laboratorium) által megvizsgáltván, francia cognakkal egyenértékűnek és orvosi célokul ajánlatosnak találtatott.

Egyedüli főraktár:

DEUTSCH JÓZSEF FIA

kereskedése,

S.-A.-UJHELYBEN.

LEGALKALMASABB

Karácsonyi és Ujévi ajándékok

ajánljuk a legújabb divatu

NÉVJEGYEKET

valamint dobozokban lévő

díszes levélpapírokat,
melyek nálunk igen olcsó áron készí-
tetnek és kaphatók.

A „Zemplén” könyvnyomdája.

Gazdasági gépraktár.

BEHYNA TESTVÉREK
vas- és fűszerkereskedőknél Sátoralja-Ujhelytől
megrendelhetők többféle színű

márvány és granit

síremlék és asztallemezék
a legolcsóbb áron.

Többféle mintakövek és rajzok megtekinthetők.

Mindenféle ásványvizek.

Szalon, kő és pírészén (coaks)

Üzemen-ter-aktár.

Eddig még fölülmulhatatlan.

Maager V.-féle
cs. kir. szab. valódi tisztított

CSUKAMÁJOLAJ

Maager Vilmostól, Bécsben.

Az első orvosi autoritások által megvizsgálva, könnyű emészt-
hető hatása végett gyermekek részére is, különösen ajánlható; mint leg-
tisztább, legjobb, legeredetibb és általánosan elismert leghatásosabb
gyógyszer mell- és tüdőbetegség ellen, gümő, sömör, daganatok, bőr-
kiütések, mirigybetegség, gyöngeség stb. ellen.

Kaphatók a gyári raktárban:

Bécs, III. Bez. Heumarkt Nr. 3.,

valamint valódi minőségben Ausztria-Magyarország gyógyszerüzeteiben és minden nagyobb
fűszerkereskedéseiben.

Sátoralja-Ujhelyben: csak Zlinszky J. ur gyógyszerüzetében. 11-18

Sirkövekre feliratok vésetése és aranyozása

SIR-EMLEK-KÖVEK NAGY RAKTÁRA.

Sirkövek újabb tervezése

BURGER ADOLFNÁL
S.-A.-UJHELYT
Főutcán, a „Vörös ökör” vendéglő épületében.
MINDEN IDŐBEN
nagy választékban tartok s kívánatra felállítok

**POROSZ SZÜRKE MÁRVÁNY,
VÖRÖS MÁRVÁNY**
és homokkő sarkövet.

Tisztelettel
BURGER ADOLF
vállalkozó.

Sürgőnyczim:
Burger Adolf S.-a.-Ujhely.

Jutányos áron készítenek.

Kívánatra képes árjegyzék megtekintésül bérmentve küldetik.

Van szerencsém a nagyérdemű közönség tudomására hozni,
hogy 24 év óta fennáll

fűszer- és vegyes kereskedésemet

a téli időnyre erősen ellátva a lehető legolcsóbb árakkal rendeztem
be, s a nálam vett árúk úgy az árak, valamint minőségüket véve,
a háztartásnál nagy megtakarítást hoznak.

Nevezetesebb áruimnak árjegyzéke a következő:

Kávé kiloja 1 frt 60 krtól 2 frtig; különlegés fajok 2 frt
20 kr.

Cukor egész süveg	kiloja	44 kr.
„ kimérve	„	46 „
„ koczka	„	47 „
„ liszt	„	47 „
Rizs-kása 1 kilo 16 krtól		36 „ ig.

Lisztek a napi árakban minden fajban.

Szappan szegedi 1 kg. 28 kr. táblába 1 kgr. 26 kr.
„ kernbarna „ 24 „

Petroleum szalon „ 24 „
„ amerikai 1 csillag „ 28 „
„ császár belföldi „ 32 „
„ 3 rózsá amerikai „ 40 „

ugyancsak literenkint 4 krral olcsóbban.

A legjobb minőségű „**Apolló-gyertya**” 1/2 kilos
csomag 6-os, 8-as — 36 kr.

Ugyanaz bécsi font, 560 grammos 4-es 6.8 a — 42 kr.

Kapható mindenkor saját készítményű **patkány- és egérintő**
szerem, nem veszélyes és egészen biztos hatású!

Továbbá ajánlom nagy raktáromat mindenféle bel- és külföldi
rum- és cognakból és ipari célokra engedélyezett
szeszt a legolcsóbb napi áron.

Tisztelettel

Malártsik György.

Január 1-vel új előfizetést nyitunk a

XIX. évf. „MERCUR” XIX. évf.

hiteles sorsolási tudósítóra.

A „MERCUR” az összes bel- és külföldi sorsjegyek, záloglevelek, elsőbbségek, kö-
vények, részvények stb. teljes, pontos és könnyen áttekinthető sorsolási jegyzékét közli.
A „MERCUR” pénzügyi részében az európai pénzpiac általános helyzetét illető
cikkek tartalmaz, valamint minden a nemzetgazdaság, kereskedelem és közlekedésügy
terén előforduló tudnivalót illető híreket és közleményeket.

A „MERCUR” havonként 2-3-szor, nyomban minden fontosabb huzás után jelenik
meg magyar és német szövegben.

Minden évi előfizető ingyen kapja a „Mercur”

sorsolási évkönyvét 1889-ik évre,

mely az összes 1888. év végéig kihuzott és még be nem váltott sorsjegyek jegyzékét tar-
talmazza. Ingyen adjuk továbbá az

általános sorsolási naptárt 1889-ik évre,

mely az összes európai sorsjegyek pontos huzási naptárát tartalmazza.
Ezen óriási anyaga daczára a lap előfizetési ára

egész évre csak 2 frt.

bérmentes postai szétküldéssel együtt. — Próba előfizetés fél évre 1 frt. — **Mutat-
ványszámok ingyen.**

A „Mercur” kiadóhivatala Budapest, Dorottya-utca 12.

Eladó

Lasztócson a Viczmándy Viktor-féle
belsőség, mintegy 9 hold kert lu-
czernás és zöldségtermelésre kivá-
lóan alkalmas föld, lakás, magtár
és istállóval. Alkalmas nyaralóul
is kínálkozik. Továbbá eladó
Márkon körülbelül 1600 mtr
mázsa igen finom apró idei
termésű réti sarju. Bővebb fel-
világosítást ad Nagy-Kövesden (p.
állomás)

Szerdahelyi Vincze.